

Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Magyar Nyelvtudományi Tanszék

A futbalszurkolók szlengje

Témavezető:

Dr. Kis Tamás
egyetemi docens

Készítette:

Némedy Márta
V. magyar – V. néprajz

Debrecen, 2007

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	2.o.
2. Történeti áttekintés a szurkolókról	4.o.
3. Szurkolók nyelvhasználata	11.o.
4. A szleng meghatározása.....	26.o.
4.1. A szleng típusai.....	28.o.
4.2. A szurkolói szlengről	29.o.
4.3. Kutatási módszer.....	31.o.
4.4. A szleng egyes témakörökben.....	32.o.
4.5. Szleng kifejezések előfordulásának gyakorisága.....	33.o.
5. Szóalkotási módok.....	34.o.
6. Szótár	43.o.
7. Befejezés.....	57.o.
8. Bibliográfia	58.o.

Bevezetés

Diplomamunkám témáját a futbalszurkolók egy rétege szolgáltatja, amely a nyelvészetben belül a szociolingvisztikához, a szlengkutatáshoz, tágabb értelemben pedig a városi folklórhoz illetve az antropológiához kapcsolódik.

Magyarországon a futball az a sport, amely a leggyakrabban jelenik meg nagy presztízsű írók és filmesek alkotásainak témájaként. Csak a magyar irodalmi példák közül rögtön eszünkbe juthatnak Mándy Iván A pálya szélén, Esterházy Péter Termelési küssregény, vagy az újonnan megjelent Utazás a tizenhatos mélyére, valamint Darvasi László A titokzatos világválogatott című munkák.

A szurkolásról illetve a szurkolókról azonban lényegesen kevesebb írás született, pedig tulajdonképpen értük rendezik a mérkőzéseket, és ők azok, akikért a futball intézményrendszerének lennie kellene. Ha mégis említésre méltatják őket, akkor leginkább a futball-huliganizmus kapcsán. A szurkoló önmagában egy nagyon tág kategória, ennek több különböző fajtája illetve csoportja létezik. Én a törzsszurkolók azon rétegével foglalkoztam, akik ultracsoportokba szerveződnek. Hadas Miklós és Karády Viktor cikkében olvasható a következő idézet: „A futball igazi tömegsport. Nem csupán a szurkolók száma, hanem heterogén társadalmi összetétele következtében is, ahol jelentős embertömegek egy zárt tér interaktív helyzetében egy szimbolikus harc közvetett résztvevőivé válnak. A szurkoló nem (elsősorban) az egyéni versenyzőnek drukkol annak egyéni kvalitásai (illetve a sportoló és a szurkoló közötti esetleges viszony) alapján, hanem egy csapat által reprezentált közösséggel azonosul.” A csoport identitástudata a nyelvhasználatán keresztül is megjelenik. A szleng olyan nyelvhasználati forma, amely a társadalom kis csoportjaiban alakul ki. A szleng mint csoportnyelv az összetartozás érzését teremti meg beszélői körében, és hozzájárul azonosságtudatuk kialakulásához.

Dolgozatom első fejezetében fontosnak tartottam egy történeti levezetést adni arról, hogy honnan eredeztethetők a törzsszurkolók, miben gyökerezik létük. Ez a rész már kapcsolódik munkám vezérfonalához, de itt még csak általánosságban jellemzem őket.

A második fejezetben arról írok, hogy a nyelvnek fontos szerepe van az identitástudat kialakulásában is. Egy közösséget meghatároz tagjainak nyelvhasználata. Itt térek ki az ultrák neveinek különböző szempontok szerinti csoportosítására (pl.:

földrajzi helyre utaló nevek, színükre utaló nevek, stb...), indulóikra, dalszövegeikre, szurkolói bekiabálásokra, transzparensikre, a csoportra jellemző szleng kifejezésekre. Ezeket a különböző nyelvhasználati típusokat részben mérkőzések során gyűjtöttem, illetve ultracsoportok honlapjait böngésztem és fórumaikat látogattam, ahonnan dalszövegeket, indulókat és egyéb információkat találtam tevékenységükkel kapcsolatban. Segítségemre volt az országos sportnapilap és más sportmagazinok is.

A következő fejezetben írok konkrétan a szlengről, valamint itt fejtem ki, mi is az a szurkolók által használt szleng. Itt dolgozom fel a szlengszótárhoz gyűjtött anyagomat is. Ezeket a kifejezéseket, szavakat kérdőíves módszerrel gyűjtöttem.

Az összegyűjtött anyagomat A szóalkotási módok című fejezetben elemzem. Ezután adom közre az általam készített szlengszótárt.

Történeti áttekintés a szurkolókról

A szurkolók eredendően a futballhoz kapcsolódnak, minthogy ez a legősibb labdajáték. Ennek kialakulásáról több változat ismeretes. FREYER TAMÁS egyik munkájában a sportág egy korai, mitikus formáját ismerteti, miszerint az aztékok a focihoz hasonló mérkőzéssel döntötték el, hogy kinek a vérével engeszteljék isteneiket. „Labdajátékuk ókori megjelenése egy mítoszhoz kötődik. Egy ikerpár a mai labdarúgáshoz hasonló játékban mérkőzött meg az alvilág isteneivel. Veszítettek, és ezért halállal lakoltak; fiaik újra kihívták az isteneket és legyőzték azokat. Jutalmul a halott ikrek fejei az égbe emelkedtek, az egyikből a Nap, a másikkól a Hold lett.” (FREYER 2003: 164)

Egyes feltevések szerint több mint ezer évvel ezelőtt Kínában már létezett egy labdarúgáshoz hasonló játék, de a mai futball alapja Angliában alakult ki. A szigetországban már a 13. századtól kezdve voltak mérkőzések, ezeket azonban még nem tekinthetjük igazán jelentősnek, ekkor két szomszédos település mérte össze erejét. A 19. század második felében, körülbelül az 1860-as években születtek meg a játék alapszabályai Angliában. A modernkori labdarúgás – ellentétben a középkorival – már nézők előtt zajlott és célja is elsősorban ennek a közönségnek a szórakoztatása volt. Már a 19. és a 20. század fordulóján, ahogyan ma is, a világ egyik legnépszerűbb sportja tömegeket képes megmozgatni. S ennek a tömegnek van egy rétege, amely bármit megtenne kedvenc focicsapatáért, ők a törzsszurkolók.

A labdarúgás őshazájában bonyolították le az első válogatott meccseket és az első nemzetközi mérkőzéseket. Körülbelül az 1870-es években jöttek létre az első angol klubok, amelyek a mai napig léteznek. 1904-ben alakult meg a Nemzetközi Labdarúgó Szövetség, a FIFA (Federation Internationale de Football Association), amely a világ összes országát magába foglalja. Ma a FIFA módosíthatja a labdarúgás szabályait, és szervezi meg a világbajnokságokat. 1906-ra tervezték az elsőt, azonban akkoriban a csekély érdeklődés miatt ez csak terv maradt. 1908-ban azonban már szerepelt a londoni olimpia műsorán. A fordulópont a 20-as évek végén következett be: „A profizmus ekkor már világméreteket öltött. Ez pedig sehogyan sem egyezett az olimpiai szabályokkal. Az 1928-as olimpiai játékok után a NOB¹ kijelentette: profi játékosok többé nem vehetnek részt az olimpián!” (ÁROS 1998: 12)

¹ Nemzetközi Olimpiai Bizottság

Ennek következményeként megszületett a világbajnokság ötlete, melyet az olimpiák közötti páros években rendeznek meg, az elsőt már 1930-ban. Helyszínül Uruguayt jelölték meg, s július 13-án Franciaország és Mexikó mérkőzéssel elindult a küzdelem a Rimet Kupáért. A televíziók széleskörű elterjedésének köszönhetően ma ez az egyik legnézettebb sportesemény. A futballtársadalom berkein belül a második legnagyobb torna az Európa-bajnokság. Ezeken a válogatott meccseken a szurkolók olyan látványosan viselik magukon nemzetük különböző jegyeit (pl. arcra festett zászlószín, ruházaton lévő címer), hogy könnyen megállapítható, melyik csapathoz tartoznak.

Témám szempontjából azonban fontosabbak a klubok számára kiírt bajnokságok, kupák, hiszen csak itt beszélhetünk törzsszurkolókról, ugyanis a különböző klubok legjobb játékosait nevezik a VB-re vagy EB-re, s így ott nem egy egyesületért, hanem egy országért szoríthatnak. Ilyen klubok számára kiírt versenysorozat például a Bajnokok Ligája (korábban BEK, azaz Bajnokcsapatok Európa Kupája), az UEFA-kupa vagy ilyen volt a néhány éve megszűnt KEK (Kupagyőztesek Európa Kupája). A nemzeti bajnokságokban szereplő csapatok célja bejutni ezekbe a sorozatokba.

1901-ben a magyar pályákon is elindult a versengés, azóta ezt minden évben megrendezik a két világháborús időszakot kivéve. Mivel ez egy egész éves esemény, minden csapat harminc-negyven összecsapáson szerepel. A bajnokság lebonyolításából következik, hogy a mérkőzések felét a csapatok hazai környezetben vívják. Ez tulajdonképpen az alapja annak, hogy egyáltalán szurkolóik legyenek, mert egyrészt ezekre a mérkőzésekre a legkönnyebb kimenniük, másrészt a városuk képviselőit buzdíthatják. Egyre nagyobb nézősereg látogatta a meccseket, ezért szükségessé vált kényelmes, nagy befogadóképességű stadionok építése. Ezeket különböző okok miatt szektorokra osztották fel. A sportág népszerűsödésével kialakultak olyan csoportok, amelyek már idegenbe is elkísérték kedvenceiket. Az atrocitások megelőzése miatt a vendégszektorba különítették el őket. A hazai szurkolóknak fenntartott helyeket is további részekre tagolták minőségi kategóriák szerint, például álló- és ülőhelyekre, fedett- és nyitott terekre, illetve a rálátás szempontjából jobb és rosszabb részekre. Természetesen ezek a különbségek a jegyárakban is megmutatkoztak, ami a nézők, szurkolók rétegződéséhez vezetett az arénán belül is. Mindenki előtt ismert, hogy az arisztokrácia számára külön helyeket biztosítanak – ma ezt hívják VIP szektornak. A

középosztály az a réteg, aki elsősorban a játék miatt megy ki, ezért olyan helyet választanak, ahol még jól követhetők az események. A stadion maradék, olcsó szektorait pedig azok töltik meg, akik vagy nem akarnak, vagy nem tudnak többet áldozni ebbéli szórakozásukra.

Az egyre nagyobb közönség egyre nagyobb bevételi forrást is jelentett, kezdett jó üzletté válni a sportág. Ez ösztönözte a csapatokat arra, hogy ne csak a pusztá játék legyen a céljuk, hanem a nézők szórakoztatása is, hiszen ez megélhetési forrása lett a játékosoknak és a kluboknak egyaránt. A magyar futball hanyatlásának kezdetét sokan az 1954-es évre teszik, amikor az Aranycsapat nem nyerte meg a VB-t. Második Mohácsként az 1969-es Csehszlovákiától elszenvedett vereséget emlegetik (ezt nevezik a marseille-i tragédiának), ahol eldőlt, hogy nem vehetünk részt az 1970-es Világbajnokságon. Ez az időszak azonban korántsem volt olyan katasztrófális, mint napjaink. Mára érte el azt a szintet a magyar foci, amikorra természetessé vált, hogy nem juthatunk ki egyetlen világeseményre sem. A futball haldoklásának következménye, hogy a szurkolók nem élvezik igazán a játékot, ezért a csapatok rivalizálása helyett a szurkolóké kerül előtérbe. A róluk szóló szakirodalmak nagy része botrányos, deviáns viselkedésükről, a futball-huliganizmus jelenségéről szól.

A sport ugyan nem nélkülözött téma a nyelvészeti munkák között sem, ennek ellenére a sportnyelvek, sportszlengek kutatásának Magyarországon még nincs nagy hagyománya, behatóbban Bánhidi Zoltán vizsgálta ezt a témát, illetve a sportsajtó nyelvét. Kifejezetten a szurkolói szlenggel foglalkozó témakör mindaddig háttérben maradt. Jelen dolgozatomban e hiányt szeretném pótolni.

Az eddigiekben már többször beszéltünk a szurkolókról, azonban még nem tisztázódott, hogy kiket nevezünk így, illetve hogyan csoportosíthatók.

A Magyar értelmező kéziszótár meghatározása így definiálja őket: „Mérkőzésen kedves csapata vagy versenyzője győzelméért izguló, a játékosokat vagy a versenyző(ke)t biztató személy. Valamely labdarúgócsapat, sportegyesület lelkes híve.”

A lelátókat a nézők szempontjából különböző csoportokra lehet felosztani. Egyrészt létezik egy alkalmi közönség, akik ritkán járnak el mérkőzésekre. Dolgozatomban nem foglalkoztam velük, mert az ő nyelvhasználatukra nem jellemző a szurkolói szleng. A további két nagy csoportot az interneten található „Szurkolj, ne háborúzz!” című tanulmány alapján ismertetem. (Ezeket a kategóriákat STAUBER PÉTER

„Csak egy játék? Futball, huliganizmus és sok minden más” című dolgozata segítségével állapította meg a szerző.)

A másik nagy csoport tehát olyan emberekből áll, akik azért mennek ki egy mérkőzésre, hogy azt a helyszínen nézzék, szurkolják végig. A vizsgálatom szempontjából azonban fontosabb az a tömörülés vagy tábor, az úgynevezett B-közép, amin belül további három alcsoport különböztethető meg.

1. „Huligánok”

Ők azok, akik a balhét keresik egy-egy mérkőzésen, mivel úgy gondolják, hogy a csapat becsületét – legyen akármi a pályán elért eredmény – mindenképp szükséges a pályán kívül is megvédeni. Ezért keresik az alkalmat, hogy összetűzésbe kerülhessenek az ellenfél huligánjaival és összecsaphassanak velük. Nem véletlen hát, hogy az ebbe a körbe tartozók szinte teljes egészében volt küzdősportolók, akik csapatba verődve fitogtatják az erejüket. Noha azt gondolnánk, hogy ez a „kemény mag” a legveszélyesebb csoport, azért ez nincs teljesen így, mivel a harc csak a két „sereg” között folyik, vagyis íratlan szabályaik szerint kívülállókra nem támadnak. További jellemzőjük, hogy zömében harmincas éveikben járó férfiak, akik küzdősportbeli múltjukkal némiképp összefüggésben biztonsági örökként, szórakozóhelyek kidobó-embereiként dolgoznak. Továbbá, noha alkalmanként rasszista megnyilvánulásokra ragadtatják magukat, politikailag semlegesnek tekinthetők. Az ő nyelvezetükre nem annyira a szurkolói szleng jellemző, hanem a káromkodás és a trágár kifejezések gyakori használata.

2. „Ultrák”

Ez a csoport visz életet a stadionokba. Látványos produkcióval készülnek a mérkőzésre, ami sok esetben szintén nem nélkülözi az ellenfél ultráinak legyőzése iránti vágyat, de inkább verbális szinten. Az ultrák a dél-európai stadionokban (Olaszország, Görögország, Törökország, Spanyolország, Portugália) jellemzőek, de Magyarországon is sok ultracsoport ismert. Alapvetően nem keresik a balhét, egyszerűen csak hangosabbak akarnak lenni az ellenfél ultráinál, de miután a huligánokkal egy szektorban helyezkednek el, belesodródhatnak egy-egy rendbontásba. Jellemzőjük, hogy a tehetősebb középiskolás korosztályból kerülnek ki a tagjaik. Szurkolói klubokat hoznak létre, amelyek gyakran az interneten is megjelennek (amin keresztül üzengetnek is egymásnak).

3. „Szutyok”

A maradék csoport a huligánoktól kapta a nevét, ami egyrészt utal a tőlük való elhatárolódásra, másrészt arra, hogy az ebbe a körbe tartozók általában rossz anyagi helyzetűek, nemegyszer munkanélküliek, akiknek igazából nincs is közük, szakértelmük a játékhoz, egyszerűen csak a hétköznapi frusztrációik levetkőzése végett járnak meccsre. Lényegében megnyugtatja a lelküket, hogy elmondhatják: képesek megfizetni egy focimeccset, és jegyük van arra, hogy megtekintsék azt. Más megfizethető szórakozás talán nem is adódik nekik. Ugyanakkor keresik a helyüket, lézengenek, ami jelentős alkoholfogyasztással párosul, és ez ahhoz vezet, hogy a meccs végére kötekedni és randalírozni kezdenek. Előfordul, hogy a szutyok tagjai is csoportokba tömörülnek, amelynek jellemzője, hogy valamilyen szélsőséges politikai nézetet vall, ami rasszista megnyilvánulásokban jelenik meg. Az elmondottak alapján tehát azt is mondhatjuk, hogy a huligánokkal együtt kölcsönösen hatnak egymásra. Az első és a harmadik alcsoporttal azok foglalkoznak leggyakrabban, akik a futball-huliganizmus jelenségét vizsgálják. A közösségtudatot legrepresentatívabban azonban az ultrák képviselik. Mindazonáltal a B-középről általánosan elmondható, hogy fontos a jelenlétük a nézőtéren. A legnagyobb hangulatot teremtő réteggént komoly szerepet játszhatnak a hazai csapat sikeres szereplésében és mivel javarészüket bérletes, hűséges meccslátogató, stabil bevételi forrást is jelentenek.

Dolgozatom témáját az ultrák szolgáltatják, az ő nyelvhasználatuk kapcsán lehet leginkább vizsgálni azt a szlengtípust, ami kifejezetten a szurkolókra jellemző, tehát olyan kifejezéseket használnak, ami nemcsak a közszleng és a vulgáris szavak szintjén van jelen, hanem szakszlengnek minősül. Mindazonáltal az ő szurkolásuk a leginkább összehangolt és a legjobban megtervezett. Ők készítenek transzparenszeket, dalokat írnak a csapatról és mivel ők szurkolnak leghangosabban, a mérkőzés hangulata alapvetően függ az aktivitásuktól. Buzdításuk, ellenszurkolásuk és bekiabálásaik egyszerre történik az arénákban, így az ő véleményük hallható egy kívülálló számára. Magyarországon a legtöbb profi futballcsapatnak vannak szurkolótáborai, melyek olasz mintára jöttek létre és a hagyományai is Itáliában gyökereznek.

Az első olasz csoport az 1969-ben született Boys S.A.N. Inter volt, amely minden ultra etalonjává vált. Hatásuk túllépett Olaszországon, egész Európára kiterjedt, ez alól Magyarország sem volt kivétel. Mivel kutatásomat a magyar ultrák kö-

rében végeztem, fontosnak tartottam a nemzetközi példa megemléztetését, hiszen ez szolgáltatta az alapot kialakulásukhoz.

A honi ultramozgalom kezdete a rendszerváltás időszakára tehető. Az egyes táborok történetüket és profiljukat saját honlapjaikon ismertetik, amelyekből kiérezhető az egység tudat. Az egyik ultracsoport leírása ezzel a gondolattal kezdődik: „*Egy pár fiatal srác eszébe jutott: milyen jó lenne valahová tartozni, egy csoportba tömörülni, és valami frappáns névvel járni az országot mindenhová együtt, külföldi példákra... Talán irigyelték azt, hogy látszólag nagy egyetértésben, mindenhol megjelenünk és valahová tartozunk, leginkább egymáshoz.*”

Ezek a szurkolói oldalak tájékoztatják az olvasót, hogy mikor alakult meg csapatuk, mi motiválta őket ennek létrehozásában – legtöbbször az együtt meccsre járást és a csoportba tartozást tartják az indítókoknak. Egyfajta történeti áttekintést is nyújtanak ezek a honlapok az ultrákról.

A továbbiakban a fontosabb – profi futballhoz kapcsolódó – ultracsoportokat ismertetem egy táblázat segítségével.

csapatok	ultracsoportok
Békéscsaba	Stormcorner, Bad Boys
Bp. Honvéd	Ultra Red Boys, Szelídek, Nuova Guardia
Debrecen	Szívtiprók Ultras Debrecen, Red Hell DVSC, Force Field, Vadmacskák
Diósgyőr	Bitangok
Dunaújváros	Red Alert
Ferencváros	Green Monsters, Stormy Scamps, 2-es szektor, 16-os szektor, Ebola, Cannibals, Arian Army, Arian Greens
Győr	Wild West
Haladás	Green White Army
Kaposvár	White Wolves
MTK	Blue Brothers
Nyíregyháza	Keleti Front
Paks	Atomic Strike
Pécs	Mecsek Alja, Déli Front
REAC	Palota Ironfist
Sopron	City Boys
Tatabánya	Turul Ultrái
Újpest	Ultra Viola Bulldogs, Viola Fidelity

Vác	Dunakanyar Ultrái
Vasas	Armada Rossoblu
Videoton	Red-Blue Devils
Zalaegerszeg	Azzurro Avanguardia, Armada

1. ábra: magyar klubok ultracsoportjai

Ez a felsorolás azért fontos, mert kutatásomban őket vizsgálom. A listán a magyar első- és a jelentős szurkolótáborral rendelkező másodosztályú csapatok szerepelnek. A táblázatot a nagy tömegeket vonzó NB II-es csapatokkal bővítettem ki, mert ezeknél az ultrák jelenléte meghatározóbb, mint bizonyos NB I-es kluboknál. Vannak azonban olyan első osztályú fővárosi klubok – mint például az MTK – amelyeknek rajongótábora elenyésző, mégis fontos, hogy a dolgozatomban szerepeljenek, mert a többi szurkolóval való kapcsolatuk közkedvelt téma.

A szurkolók nyelvhasználata

Lényeges fajspecifikus különbség az állatokkal szemben, hogy a kialakult embercsoportoknak saját csoportidentitásuk, csoportindividualitásuk van – írja Csányi Vilmos „Az emberi természet” című munkájában. Ezek a csoportok mindent megtesznek, hogy magukat másoktól megkülönböztessék. Erre szolgálnak a legkülönbözőbb látható jelek, hajviselet, testi díszítések, öltözködés és a csoport identitását elsősorban meghatározó névadás, valamint különböző csoportszimbólumok használata. „A tartós csoportokban speciális szokások, nyelvhasználat, rítusok, sajátos kultúra alakul ki, amely mind arra szolgál, hogy jelölje az adott csoport, mint egy önálló entitás, mint egy önálló individuum létét, amelynek fennmaradása bizonyos mértékben független az őt éppen alkotó csoporttagoktól.” (CSÁNYI 1999: 161) A szervezett szurkolótáborok csoportokat, illetve közösséget alkotnak, mely megteremti a maga világát: saját értékrendjét, gondolkodásmódját, egyedi nyelvezetét, jel- és szimbólumrendszerét. Az általuk használt nyelv alapvetően meghatározza identitásukat, csak rájuk jellemző, ők értik meg teljesen.

A szurkolók nyelvhasználata tágabb értelemben a városi (nép)nyelv kategóriájába tartozik, hiszen a kommunikáció városi formáihoz kapcsolódnak egyes szórakozási lehetőségek, különösen a sport eseményei. A városi nyelvet egyrészt a 19. század industrializálódása, a nagyvárosi élet kialakulása, valamint a tömegkommunikáció terjeszti el. Erős az üzemek, az iskolák, a hivatalok, a rendőrség, a katonaság, a börtönök, az újságok (később rádió, televízió) nyelvi hatása és a szórakoztatás nyelvi dinamizmusa. A sokféle ember jelenléte más formát ad a kommunikációnak, mint a városon kívüli településeken, ahol mindez hagyományosabb keretek között zajlik.

VOIGT VILMOS írja a Modern Magyar Folklorisztikai Tanulmányokban, hogy a szó szoros értelmében vett sportegyesületeket a 19. század végén alapítják, erős lokális és nem ritkán társadalmi jelleggel. Példaként felhoznám a városrészeiről elnevezett Kispest, Ferencváros, Újpest klubokat, amelyek az elővárosok lokális összetartóerőivé válnak, önálló színekkel, székházakkal, stadionokkal. Érdekességként említi a szerző, hogy a sport inkább a két világháború között hatja át a magyar tömegkultúrát. „A 60-as években ennek újult, lényegileg változatlan formáit ismerjük. A nép szerepe itt is a szurkolóké, nézőké. A sportrajongók határozott vélemény-

formáló csoportokat alkotnak: a meccsek előtt és után hosszasan vitatják az esélyeket és eseményeket, közben természetesen más aktuális témákat is kommentálnak.” (VOIGT 1987: 106)

Mindamellet, hogy a szurkolók nyelve csoportnyelvként, városi népnyelvként értékelhető – ami egy tágabb kategória – nyelvezetüket a szleng gyakori használata jellemzi. A szurkolók beszédének egy részét képezi a szleng, aminek használatához a beszélő társalgási nyelvére mint hordozóra van szükség, ami lehet a köznyelv vagy egy nyelvjárás is.

A szlenget sokan pejoratív értelemben használják mint nyelvi deviancia; sokáig a helytelen nyelvhasználat illusztrálására szolgált. Valójában a csoportnyelv egyik fajtája, több szlengkutató szerint pedig beszédmód. A szlengben beszélés egyfajta humorról, tréfával és az e mögött húzódó könnyed, esetleg nyegle viselkedésmóddal és világszemlélettel jár együtt. A szlengben beszélő egyfajta érzelmi szűrőn keresztül szemléli a világot. „Ez az erős érzelmi viszonyulás a szlengben a szavak és kifejezések emocionális színezetében nyilvánul meg. Az irodalmi nyelvvel összevetve a szleng szókinccse általában lenéző, lekicsinylő stílusárnyalatot hordoz, ami abból következik, hogy a beszélő a megnevezett dolgokat, jelenségeket, cselekvéseket erős kritikával szemléli, és ezt – leggyakrabban familiáris, esetleg tréfás, humoros vagy éppenséggel durva, sértő formában – ki is fejezi.” (KIS 1997: 245)

Kis Tamás a beszélőközösséget két nagyobb típusba sorolja: léteznek nyitott illetve zárt csoportok. A zárt csoportokra jellemző, hogy tagjaiknak a csoportba való be- és kikerülése nem az egyéni múlik, míg a nyitott csoportok az egyéni szabad akaratából jönnek létre. Ide tartoznak a szurkolók is. Mivel itt az egyéni életidejüknek csak egy részét töltik a csoportban, változatosabb nyelvhasználati formákat alkalmaznak, mint a zárt csoportok tagjai (például katonaságnál).

A csoportok (akár zártak, akár nyitottak) mindig rendelkeznek a csoportra jellemző normarendszerrel, melynek része a csoport nyelvhasználata, szlengje is. Mindemellet a szlengnek fontos szerepe van a csoportok létrejöttében, illetve az új tagok érkezésekor a csoportok újjáalakulásában „nem csak azzal, hogy tudatosítják az összetartozást, segítik a csoport nyelvi érintkezését, és pontosítják a saját fogalmak kifejezését, hanem azzal is, hogy közvetítik a meglévő és a változó szokásokat, normákat, csoportok értékrendjét.” (KIS 1997: 255)

A következőkben azokat a nyelvi formákat, jelenségeket ismertetem, amelyek leginkább meghatározzák és jellemzik a szurkolók nyelvhasználatát. (Itt nem feltétlenül csak szlengkifejezésekről van szó, hanem egyéb nyelvi elemekről is, mint például csoportnevek, különböző szövegek stb.)

A meccs alatt elhangzottak határozott struktúra szerint épülnek fel: a mérkőzést indulóval kezdik el, a játék közben különböző dalokat énekelnek, rigmusokat kántálnak stb. Ezeknek már előre kitalált szövegük van, hiszen ha nem lenne, nem tudnák őket egyszerre kiabálni. Éppen ezért hallhatjuk kis különbségekkel szinte mindig ugyanazt tőlük. Mivel ezeken a találkozókön egy meghatározott koreográfia szerint viselkednek és beszélnek, nem lehet változatos, mindig különböző kifejezéseket hallani. Azonban ez a tipikusan általuk használt nyelv rendkívül expresszív, ami a csapatuk buzdításában, illetve sikerében fontos szerepet játszik. Egy-egy meccs alkalmával a drukkerék olyan felfokozott lelkiállapotban vannak (hiszen rajongott csapatukért küzdenek ők is valamilyen módon – a szurkolással), hogy érzéseiket és véleményüket csak ebben a formában tartják lehetségesnek kifejezni.

A következőkben ismertetném azt az általam alkotott tipológiát, amely az ultrák nyelvhasználatát szervezi kisebb rendszerekbe vagy kategóriákba. Ezeket néhány példa alapján mutatom be.

I. Az ultracsoportok elnevezései:

A névadás identitástudatuk egyik legnagyobb kifejezője; már sok esetben maga az elnevezés is speciális nyelvhasználatokra utal. Ezek alapján három alosztályt különböztethetünk meg:

1. Helyre utaló nevek

a, földrajzi helyre utaló nevek:

- Békéscsaba: *Stormcorner* 'Viharsarok'
- Nyíregyháza: *Keleti Front*
- Győr: *Wild West* 'vadnyugat'
- Pécs: *Mecsek Alja*
- Vác: *Dunakanyar Ultrái*

b, stadionban elfoglalt helyük szerint:

- *2-es szektor* (Ferencváros)

- *16-os szektor* (Ferencváros)
- *Déli Front* (Pécs)

2. Színükre utaló nevek

- Zalaegerszeg: *Azzurro Avanguardia* – a kék-fehér csapatszínre utal
- Ferencváros: *Green Monsters* 'zöld szörnyek'
- Haladás: *Green White Army* 'zöld fehér hadsereg'
- Videoton: *Red-Blue Devils* 'piros-kék ördögök'
- Újpest: *Ultra Viola Bulldogs, Viola Fidelity* – a lila szín alapján
- Debrecen: *Red Hell DVSC* 'piros pokol'
- Dunaújváros: *Red Alert* – a piros szín alapján
- Bp.Honvéd: *Ultra Red Boys* – a pirosra utal
- MTK: *Blue Brothers* 'kék testvérek'
- Kaposvár: *White Wolves* 'fehér farkasok'

3. Jellemző tulajdonságukra utaló nevek

- *Szelídek* (Bp.Honvéd)
- *Szívtiprók Ultras Debrecen*
- *Bad Boys* 'rossz fiúk' (Békéscsaba)
- *Bitangok* (Diósgyőr)
- *EBOLA* (Ferencváros)
- *Cannibals* 'kannibálok' (Ferencváros)
- *Vadmacskák* (Debrecen)
- *Atomic Strike* 'atomcsapás' (Paks)
- *Palota Ironfist* 'vasöklök' (REAC)

II. Indulók:

Az indulóknak két fő ismérve van, amely megkülönbözteti a többi szurkolói énektől. Egyrészt a dalok a mérkőzés bármely szakában megszólalhatnak, az indulóknak viszont meghatározott helye van: a hazai meccsek kezdete. Másfelől pedig az indulók szövegét nem szurkolók írták (általában egy híresebb zenekar a szerzője ezeknek a daraboknak, például a debrecenieknek Lukács László, a Tankcsapda frontembere), és hangszórón keresztül szól, amibe a drukkerék bekapcsolódhatnak. Ezek szövege elég

terjedelmes, ezért itt csak egy példán keresztül (Nyíregyháza – Szpari induló) mutatom be:

Szárnyalj Szpari!

*Szárnyalj az égen, százszor turulmadár,
Győzelemre hívunk, a 11 készen áll.*

*Új hajnal ébred, miénk a rangadó,
Egy emberként ujjong, sok igaz szurkoló.*

*Spartacus, Spartacus,
hangunk égig száll.
Együtt dobban a szíviünk,
A győzelem minket vár.*

*Spartacus, Spartacus,
Az egyetlen, legnagyobb.
Bajnok lesz a Szpari,
És a győzelem ránk ragyog.*

*Százszor és ezerszer, esküdnék boldogan,
Hűséggel elkísér, melletted áll fiad.*

*Várnak majd ránk is, jó és rossz napok
De eljön majd az ünnep, a Szpari lesz a bajnok.*

*Spartacus, Spartacus,
hangunk égig száll.
Együtt dobban a szíviünk,
A győzelem minket vár.*

*Spartacus, Spartacus,
Az egyetlen, legnagyobb.
Bajnok lesz a Szpari,
És a győzelem ránk ragyog.*

*Szárnyalj az égig, hozz győztes hírnevet,
Vigyázzák a lépted, égi mesterek.*

*Spartacus, Spartacus,
hangunk égig száll.
Együtt dobban a szíviünk,
A győzelem minket vár.
Spartacus, Spartacus,
Az egyetlen, legnagyobb.
Bajnok lesz a Szpari,
És a győzelem ránk ragyog.*

III. Dalok:

A tényleges dalok szurkolók által születnek, melyek közül sok – saját szavaikkal élve – „nem válik be”, s fennmaradnak azok a darabok, melyek elnyerik a szurkolótársak tetszését illetve a meccs hangulatát fokozni képesek. Előfordul, hogy dallamuk egy ismert sláger zenéjét követi, vagy szövegük az eredeti szöveg átírata. Szókincsüket tekintve sokkal több szlengkifejezést illetve trágár szavakat tartalmaznak, mint az indulók. Attól függően, hogy milyen célból vagy kinek készül egy-egy dal, négy alosztályt különböztethetünk meg:

1. Saját csapat biztatására írt dalok

Ezekben a dalokban általában megjelenik kedvenc csapatuk neve; alapvetően a buzdítás, a győzelemre serkentés a céljuk. A leggyakrabban előforduló énekeknek mondhatók, ilyenekkel minden ultracsoport rendelkezik, hiszen létrejöttük alapja az inspiráció. Íme néhány példa:

- Ferencváros:

Mikor holnap leszáll az est
*Mikor holnap leszáll az est,
Ünnepel majd Budapest.
Vár a kocsma, és egy jót iszunk,
Újra bajnok lesz a csapatunk.
Ez a két szín, zöld és fehér,
Minden másnál többet ér.
Hát indulj, és bátran énekelj velünk
Egy dalt a Fradiért.
Ollé, Ferencváros, uh, uh, uh
Sallallallala lalalala
Ollé, Ferencváros, uh, uh, uh
Sallallallala lalalala*

- Újpest:

Akárhogy volt, akárhogy lesz
*Akárhogy volt, akárhogy lesz,
Mi mindig itt leszünk,
Lila-fehérbe öltözve
Éljük le életünk.
A hűségünk örök marad,
Nem ismerünk akadályt,
Halálunkig énekeljük:
Újpest küzdj és harcoljál!*

Liiiiila-fehér,

*E két szín mindennél többet ér,
Hűség az erőnk és együtt dalolunk,
Szurkálunk az Újpestért.
HAJRÁ LILÁK!!!*

- Debrecen:

Elhangzott a szó...

*Elhangzott a szó,
Zeng az induló.
Győztesek megint,
Régi zászlaink.
És a bajnokság,
Mindig reánk vár
Stadionban bent,
Büszke nóta zeng.
Debrecen, MI itt vagyunk,
Érted élünk és halunk,
Győz az ellenség felett,
A cívis sereg.*

2. Több szurkolótábor által énekelt dalok

Ebbe a terminológiába azok a dalok tartoznak, amelyek szövege majdnem teljesen megegyezik a különböző – esetenként rivális – ultráknál, annyi változtatással, hogy saját csapatuk nevét helyettesítik a szövegbe. Néhány nóta annyira népszerűvé vált, hogy „kinőtték” a stadiont, és kocsmákban, szórakozóhelyeken is elterjedt.

Az alábbi példák mutatják, hogy ugyanazok a dalok több változatban szerepelnek a különböző csoportoknál:

Fehérvári verzió – Ha egyszer...

*Ha egyszer meghalok,
Akkor is rád gondolok,
A síromon:
Videoton!*

Újpesti verzió

*Újpest-szurkolók vagyunk,
Győzni fog a csapatunk,
Ellenfelünk megverjük,
Szurkolóit leverjük!*

Debreceni verzió – Ha egyszer...

*Ha egyszer meghalok,
Akkor is rád gondolok,
Én kedvencem,
Csak a Debrecen!*

Kispesti verzió

*Kispest-szurkolók vagyunk,
Győzni fog a csapatunk,
Ellenfelünk megverjük,
Szurkolóit leverjük!*

3. Konkrét ellenfélhez írt dalok

Minden csapatnak vannak ősi riválisai, melyek fogadására szinte egész évben készülnek, nekik címzik ezeket a „kedveskedő” nótákat. Szövegük meglehetősen trágár, gúnyos, ironikus, olykor megmosolyogtató.

Debrecen – Nyíregyháza rivalizálás:

Álmaimban...

*Álmaimban egy tirpák lány,
Fojtogatom, amíg vért nem hány,
Fogait kiverem, és úgy érzem,
Valahogy LOKISTA lettem a múlt héten.*

FTC – Újpest ellentét:

Álé-álé-álé-álé-óóó...

*Álé-álé-álé-álé-óóó
Fasszopó Újpest!*

FTC – MTK rivalizálás:

Gá-gá-gá...

*Gá-gá-gá
Buzi MTK!*

4. Szöveg nélküli dalok

Nyelvezetük szempontjából látszólag ezek a legkevésbé fontosak, viszont a találkozó hangulatát fokozzák és előnyük, hogy mindenki énekelheti őket, hiszen nem kell megtanulni; a szurkolási rítus egyik mozzanata ez. A szleng a hangtan szintjén is képes megnyilvánulni, nevetető hatást akkor vált ki például, ha egy fővárosi egy vidéki ooólé-ját gúnyolja ki ekképpen: „*aulé*”. JELISZTRATOV írja a „Szleng és kultúra” című könyvben, hogy gyakorlatilag mindegyik szlengkifejezés képszerű a maga módján, vagyis „egyidejűleg tartalmazza az expresszió és a komikum elemeit, s ezeket igen nehéz benne elválasztani... az ilyen nevetetés nemcsak a szókincs, a trópus szintjén nyilvánul meg, hanem valamennyi nyelvi szinten.” (JELISZTRATOV 1998: 131)

*Alé alé Hajrá LOKI alé
Hajrá LOKI alé,
Hajrá LOKI alé,
Hajrá LOKI aléé...*

Ooóóó
Ooóóó
Ooóóóóó
Hajrá LOKI alá...

IV. Rigmusok:

A rigmusok alkalmi versikék, esetenként tréfás mondókák, melyeket általában a vezérszurkoló kezd el, s hozzá csatlakoznak a többiek. Többször ismétlik egymás után a rövid sorokat, egyre nagyobb hangerővel, ezzel mintegy ritmust adnak a szurkolásnak. A csapatok tagjai egyéneként külön funkciókat is betöltenek, tehát csoporton belüli szerepek is léteznek; így például megkülönböztethetünk vezérszurkolót, aki nyíltan vállalja a vezető szerepét, szervezi a csapat tevékenységét, viselkedésével mintát ad. Továbbá a hangulatkeltés nélkülözhetetlen elemei az előénekes, a dobos és a „bohóc”, aki szórakoztatja a tömeget, de néha bujtogatja is azt. A ceremóniamester találja ki a rigmusokat, levezényli azokat, az egységesség mítoszát kelti.

Egyes rigmusokat minden szurkolótábor használ, például amikor apad a hangulat: „*MIN-DEN-KI SZUR-KOL-JON!*”, vagy amikor a játékosoknak akarnak üzeni: „*HAR-COL-JATOK!*”, „*ÉB-RESZ-TŐ!*”. Ehhez hasonló a következő példa is, azzal az eltéréssel, hogy a befejezése csapatonként változik: „*Aki nem ugrál, az ...tírpák/nem kisperesti/fradista.*”

V. Transzparenszek:

A rigmusok mellett a rövid üzenetek egy másik fajtája a transzparens, amely abban különbözik az előzőtől, hogy írott formájú. A szlenghez kapcsolódnak ezek is, amelyek sok tekintetben hasonlóságot mutatnak a graffitikkal. A szakirodalom a falfirkákat két külön csoportba sorolja: az elsőbe tartoznak a tulajdonképpeni falfirkák, amelyek lehetnek verbális szövegek vagy olyanok, amelyekben előfordulnak grafikai elemek is, ezek a szlengpiktogramok. (JELISZTRATOV 1998: 131) Ide sorolhatók a transzparenszek. (A másik csoportot a köznyelvi szövegek eltorzításából származó falfirkák képezik, de ez témát nem érinti.)

A transzparenszek nagy része a csapathoz szól: „*Velünk többen vagytok!*”, „*Együtt a közös célért!*”, „*Nőt, kocsit cserélhetsz, klubot soha!*”, „*Fővárosunk számotokra bevehetetlen erő!*”.

Illusztrálásként a Honvéd szurkolók egy transzparensét mutatom be (2.ábra), melyet honlapjukon találtam. (<http://www.urb1991.uw.hu>)

2. ábra

Ezek az üzenetek legtöbbször pozitív tartalmúak, azonban ennek ellenpéldájával is találkozhatunk, ha az egy konkrét személynek szól. (Például amikor az elégedetlen Fradi szurkolók tüntetése a klub elnöke ellen egy drapérián a következőképpen fogalmazódott meg: „*Furulyás takarodj!*”)

A transzparens nem az egyetlen látványtechnikai elem, különböző eszközöket használnak még a szurkoláshoz, például drapériákat, egyenruhákat. Van sáljuk, pulóverük, ajándéktárgyaik, melyeken szerepelhet nevük, címerük, de a zászló, duda és a dob is elengedhetetlen tartozékaik. Nagyobb mérkőzésekkor különböző koreográfiákat készítenek: pirotechnikai eszközökkel, valamint színes füstökkel teszik látványossá a szurkolást, de gyakori a pénztárgépszalag pályára dobálása is.

VI. Egyéb kifejezések:

Itt kiemelnék néhány olyan szót illetve kifejezést, amely leginkább jellemző az általuk használt szlengre. Gyakran használatos körükben a: *drapi*, mely drapériát jelent; *yard*, *posztok* a rendőrök megnevezéseként; *hincsa*, *horda* 'csoport, tábor, tömörülés' jelentésben; *kápó* a főnök, vezető szinonimájaként; *húl*, ami a huligánokra és erre a mozgalomra utal; *spori*, mely a bíró gyakori megnevezése; *három hülye* a játékvezetői hármast jelöli (bíró + a két asszisztens), amikor elégedetlenek az ítéleteikkel. A tábor szinonimájaként idegen eredetű szavakat is használnak: *kráud*, *mob*, *svadron*, *galeri*. A szurkolókat néha hívják *tifózonak* is. Ezen kívül használják a *szkin* kifeje-

zést a skin-head helyett, a *plebsz* pedig nép, tömeg jelentésben szerepel szókincsükben. A *vagabund* és a *rowdy* utalhat a szurkolókra vagy a huligánokra.

„Ha valaki tagja lesz egy szubkultúrának, ennek egyik jele az, hogy elsajátítja azoknak a szavaknak a konnotatív és denotatív jelentését, melyek kizárólag annak a szubkultúrának a sajátos szókincsébe tartoznak.” (FRIENDLY-GLUCKSBERG 2002: 219) Úgy vélem az általam felsorolt szavak – illetve a dolgozat végén található szótár kifejezései – jól mutatják, hogy a szurkolók szókincsének ezen része egyedi, csak általuk használatos, a köznyelvben nem. Ezek a kifejezések a szakszlengek kategóriájába tartoznak, amelyek érdeklődési, foglalkozási alapon elkülönülő csoportokra jellemzők.

VII. Bekiabálások:

A „bekiabálások” címszó jelenti azokat a megjegyzéseket, szólásokat, kifejezéseket, melyeket a drukkerok spontán ordítanak a nézőtéren. Ez a kategória abban tér el a többitől, hogy nem előre megtervezett és egyéni véleménynyilvánítás, amely olykor el sem jut a címzettig.

Aszerint, hogy a bekiabálások kinek szólnak, öt alosztályba sorolhatók:

1. Médiának címzett bekiabálások

A bekiabálások e fajtája a hírközlő csatornákra irányul (sajtó, rádió, televízió). A szurkolók sokszor az információt közvetítő személyekre – riporterekre, újságírókra – mondanak kritikát egy durvább felszólalás alkalmával. Korai példa erre, amikor az '50-es évektől híressé vált sportriporter, Szepesi György tudósításai miatt a „*Ne hazudj, Szepesi!*” bírálatot kapta. Kommentálásai során ugyanis olyan „romantikus” túlzásokba esett, amit a tévé elterjedésének köszönhetően már nem tarthattak hitelesnek a nézők.

A kereskedelmi csatornák elterjedése illetve a közszolgálati tévé- és rádióadóknak, valamint az újságok színvonalának csökkenése inspirálja ma a szurkolókat arra, hogy a bekiabálásoknak aktualitása legyen. Konkrét példa erre a minden foci-meccsen elhangzó „*Buzi RTL!*”.

2. **Hatóságnak, rendfenntartóknak címzett bekiabálások**
A mérkőzések békés lebonyolításának elengedhetetlen részei a rendfenntartók, akikkel az ultrák gyakran összetűzésbe keverednek. Erre példa a gyakran beordított „*Rendőrállam!*” kifejezés illetve a különböző káromkodások számtalan variációja: „*Kurva anyátokat!*” stb...

3. **Játékvezetőknek, bírónak címzett bekiabálások**
A játékvezető dolga a szabályok betartatása a játékosokkal, azonban feladatukat – akaratuk ellenére – nem mindig tudják hibátlanul ellátni. Ezt a szurkolótábor nehezen viseli, megkérdőjelezi objektivitásukat.

Korábban a játékvezetőkre szinte egyáltalán nem alkalmaztak durva kifejezéseket, legjellemzőbb talán a „*Szemüveget a bírónak!*” vagy „*Az orrod fújd, ne a sípot!*” volt. Mára ez elfajult a „*Ma te vagy feketében, holnap anyád lesz!*” és az „*Áramot vezess, ne meccset!*” szintig. Érdekes asszociációja még a szurkolóknak, hogy a bírót a száradó alsóneműjükhöz hasonlítják: „*Olyan legyél, mint a gatyám: kötélen száradj meg!*”

4. **Ellenfél szurkolótáborának címzett bekiabálások**
Ide tartoznak tartalmukat és stílusukat tekintve is a legszélsőségesebb „beszólások”, hiszen ezen üzenetek címzettjeit az ellenfél képviselőinek tartják. Ezek egy adott szituációban, egy konkrét személy által születnek, s ha megnyerik a hallgatóság tetszését, némelyik szinte szállóigévé válik. Témájukat tekintve egészen sokszínűek, gyakran elhangzik a fővárosi drukker szájából a vidékivel szemben a következő hasonlat: „*Olyan paraszt vagy, hogy...traktorral jössz meccsre / szédülsz a betonon / hullik a zsebedből a vetőmag / kanállal eszed a fagylaltot.*”, sokszor kifigurázza azok dialektusát: „*Aulé...*” – az óóólé helyett. Előfordul, hogy egymás személyét gúnyos, ironikus megjegyzésekkel illetik: „*Hogy nézel ki?!*”, „*Nézzél már tükörbe!*”.

A szlengre sok esetben a primitivizáltság is jellemző lehet, ami a spontán bekiabálásoknál mutatkozik meg leginkább, hiszen ezek az egyének nyelvezetét, műveltségi szintjét tükrözik. S éppen a személyek műveltségbeli különbségei miatt a legváltozatosabb szövegek egyike, szemben az előre kitalált textusokkal.

5. Csapatok felé irányuló bekiabálások

Ebbe a kategóriába tartoznak egyrészt a saját csapat játékosainak szóló bekiabálások, amelyek alapvetően biztató jellegűek („*Hajrá...!, Gyerünk...!*”), de néha elmarasztalóak is lehetnek. Ez akkor fordul elő, amikor a szurkolók elégedetlenek egy játékos teljesítményével és ilyenkor például a „*Kérvél cserét!*” bekiabálással jelzik véleményüket. Az ellenfél csapatának szóló megnyilatkozások kizárólag negatív töltetűek. Sokszor előfordul, hogy egy játékos sérülést szenved vagy legalábbis úgy tesz, ilyenkor futballmeccsen ismert bekiabálás a „*Ne edd meg az összes füvet!*”.

A nyers kifejezések legnagyobb része is az ellenfél játékosait illeti. Erre szemléletes példa, ha az a bizonyos csapattag színes bőrű. Ellenszenvüket először is huhogással, majomutánnal kezdik, amit sűrű bekiabálással folytatnak: „*Le kéne hugyozni, hogy emberszaga legyen!*”.

A „mi”-tudatot oppozíciók erősítik, ezt egy Fradi – Vasas mérkőzés szemlélteti, ahol mindkét csapatban pályára lépett egy-egy színes bőrű játékos. Így a néger jelző negatív értelmű kinyilvánítása sajátos identitászavarral járt volna együtt. Ebben a helyzetben azonban az ellenfél kameruni játékosa a mérkőzés időtartamára „cigánnyá változott”.

VIII. Búcsúzás:

A mérkőzés végén befejeződik az ultrák tevékenysége, a „*Gyertek ide!*” felkiáltással hívják magukhoz a focistákat. Ilyenkor a játékosok felvonulnak a szurkolók elé és meghajlással, integetéssel vagy tapssal köszönik meg a támogatást. Eközben a rajongók a jól- vagy kevésbé megérdemelt „*Szép volt, fiúk!*” -kal búcsúznak.

A tipológia áttekintése után a szakirodalom által alátámasztott gondolattal szeretném bizonyítani az ultrák által alkotott csoport identitásának és nyelvének kapcsolatát.

A szurkolók egyik jelentős csoportja tehát az ultrák, akik a legnagyobb hangulatot teremtő réteggént komoly szerepet játszhatnak a hazai csapat sikeres szereplésében. A csoport egyénekből áll, akik közös érdekek alapján együttműködnek, egységgé szerveződnek. Ekkor a személyek a csoporttagságból adódó, vélt előnyöket nagyobbak érzik, mint az egyébként rájuk háruló hátrányokat. Illetve olyan előnyök realizálását várják a csoporttagság révén, amelyeket másképpen nem tudnának

elérni. Ezek a pozitívumok vagy a csoportban, a tagokhoz való vonzódásban és a velük való együttlét örömeiben valósulnak meg – a törzsszurkolók esetében inkább ez igaz – vagy a csoport révén érhetőek el. Csoportképző tényező a közös sors is, amely a tagokat kívülről determinálva eleve megszabja az együttes élménylehetőségeket. Csepeli György szerint a csoportot alkotó egyének önös érdekeik alapján cselekszenek, vagyis ha egy csoport tagjainak közös érdekei vagy célkitűzései vannak, és úgy látják, hogy a szóban forgó célok realizálása esetén mindannyian jobban járnának, mintha egyenként akarnák e célokat megvalósítani, akkor az egyének önérdeküket szem előtt tartva csoportokba társulnak. (CSEPELI 1997: 409)

A különböző ultracsoportok jó példa arra, hogy a közösségi szerveződések valamiféle identitást és egy ahhoz kapcsolódó gondolatvilágot hoznak létre. A rendszerük tehát egyfajta közös tudáson alapul, egységtudatukat szimbólumokkal és rituálékkal jelölik ki. A rituálé ismétlési elemei a biztonság fontos támaszául szolgálnak, azonban egy rituálén csak a közösséghez tartozók osztozhatnak, a kívülállóknak nagy valószínűséggel üresnek és mesterségesnek fog tűnni. Néhány példával támasztom alá a szimbólumok szerepét. Az Aryan Army nevű csoport így ír magáról honlapján: „1995-ben már egész Európa elé kilépett. Drapíját rettegték egész Amszterdamban, miután Vincze Ottó második góljával mind a Fradit, mind a közönséget újra megismerték!” Az Aryan Greens pedig így büszkélkedik drapériájával: „A csoport drapíja hamar bekerült a közismeretbe, hiszen elsőként a hazai lelátói csoportok között egy keltakeresztes zászlót is felhasznált a drapíja készítéséhez.”

SCHÖPFLIN GYÖRGY „Az identitás dilemmái” című könyvében azt írja, hogy az identitás, a közösségi normák, az érték-hierarchia és kritériumainak kifejezése különböző diskurzusokban kódolva jelenik meg. A kifejezés e módozatai sajátosan arra az adott közösségre jellemzőek, mely létrehozta őket, és egyúttal a felismerés formáját, valamint a kulturális reprodukció eszközét is jelentik. A jelentések kötöttek, specifikusak az adott közösségre nézve. Tehát saját értékei, elgondolásai, kifejezésmódjai vannak. (SCHÖPFLIN 2004: 43)

A közösségek vagy csoportok nem létezhetnek egy közös kulturális nyelvezet nélkül, az egyének pedig nyelv nélkül vagy kívülállókként maradnak, vagy pedig hallgatásra kárhozthatnak. Schöpflin szerint a nyelvnek három olyan dimenziója van, mely a közösségeket is érinti: a filológiai, a kulturális és a társadalmi-politikai. „A nyelv kulturális dimenziója azokra a közös jelentésekre, értékekre utal, melyeket egy nyelv

hordoz, és melyek minden nyelvi közösség örökségének tekinthetők. A nyelv... több mint a kommunikáció eszköze – olyan üzeneteket hordoz, melyet csak az adott nyelvet beszélők értenek teljesen.” Így tehát a nyelv által meghatározott közösség vagy csoport tagjai szívesebben tárgyalnak saját társaikkal, magukhoz közelebb állónak tartják őket.

Itt érdemes megemlíteni SZILÁGYI N. SÁNDOR egyik munkáját, amelyben a csoportjellegű szövegekről ír. Ezekre az jellemző, hogy bennük számos elem árulkodik a beszélő hovatarozásáról. A csoportjellegű szövegeknek több fajtája van: a zsargon, az argó, valamint a legelterjedtebb a szleng (amely az ultrákhöz is kapcsolódik). A szleng a köznyelv egy változata, amelytől szókincsében tér el leginkább. „A szleng csoportjellegű, használata... az együvértartozás nyelvi-nyelvhasználatbeli kifejezésének igényéből ered.” (SZILÁGYI 1999: 11)

A következő fejezetben magáról a szlengről írok, annak különböző értelmezéseiről s hogy mindez hogyan kapcsolódik témámhoz.

A szleng meghatározása

Azt meghatározni, hogy milyen szavak, kifejezések tartoznak a szlenghez, egy igen bonyolult kérdés, mint magának a szleng fogalmának a meghatározása is nehéz feladat. E fogalom leírására már sokan vállalkoztak, s így számos különböző megfogalmazása született. Néhány részletet idézek, hogy a különféle szerzők mint vélekednek a szleng fogalmáról. ANDERSSON – TRUDGILL meghatározása szerint: „A szleng legfontosabb tulajdonsága, hogy olyan nyelvhasználatot jelöl, amely a stilisztikailag semleges nyelvhasználati szint alatt helyezkedik el. A stilisztikailag semleges nyelv fogalma nem határozható meg pontosan, ennél fogva az sem, ami e szint alatt található. Azonban mindenképpen létezik egy olyan széles stilisztikai skála, amely a bizalmastól a vulgárisig és a trágárig terjed. Amikor a szleng szót használjuk, ez vonatkozhat a bizalmas és a vulgáris nyelvre egyaránt.” (TRUDGILL 1999: 247) Andersson – Trudgill ebben az első megfogalmazásban a szleng stilisztikai oldalát emeli ki, majd tovább boncolja a szleng meghatározását. Többek között kiemeli a szleng kreatív jellegét: „A szlengszavak célja gyakran az, hogy meglepőek, szórakoztatóak vagy megdöbbentőek legyenek.”

A szleng kreativitását hangsúlyozza PÉTER MIHÁLY is: „Felfogásom szerint a szleng alapvető nyelvi jellemzője az expresszivitás. Expresszivitáson röviden szólva, a nyelvi eszköznek a megszokottól szándékoltan eltérő használatát értem. Még rövidebben: az expresszivitás – ’másként beszélés’... A szleng expresszivitása mögött a nyelvi standarddal való tudatos vagy kevésbé tudatos szembenállás indítéka áll. Ennek az antinormatív beállítottságnak társadalom-lélektani alapja a politikai-társadalmi-kulturális nonkonformizmus.” (PÉTER 1999: 28) Tehát Péter Mihály a szlenget egy expresszív nyelvhasználatnak tekinti, egy olyan beszédformának, melyre erőteljes kreativitás jellemző, s mely igyekszik a hagyományos formákat és normákat kerülni. Ennek magyarázatát pedig a nonkonformista beállítódásban keresi.

KIS TAMÁS a szlengről így ír egyik munkájában: „A szleng egyrészt szó- és kifejezőkészlet, másrészt pedig egy sajátos nyelvhasználati-stilisztikai forma. ... A szlengben beszélés (a szleng mint beszédműfaj) együtt jár (hisz annak kommunikatív, nyelvi megnyilvánulása) egyfajta (gyakran fanyar, cinikus) humorral, tréfával és az e mögött húzódó, ezt alátámasztó könnyed, esetleg nyegle viselkedésmóddal és

világszemlélettel. ... Az irodalmi nyelvvel összevetve a szleng szókinccse általában lenéző, lekicsinylő stílusárnyalatot hordoz...” (KIS 1997: 244-245)

Az itt idézett különféle vélekedések egy közös pontját szeretném kiemelni, mégpedig azt, hogy a szleng beszédet, kifejezéseket egy bizonyos normától eltérőnek tartják, s erre a beszédmódra, szavakra humor, találékonyság és kreativitás jellemző. KÖVECSES ZOLTÁN megkísérli részletesen körülírni, és több aspektusból megvilágítani a szleng fogalmát. Vélekedését következőképpen foglalhatjuk össze: A szlenget tipikusan a műveletlen, fiatal városi férfiak beszélik a nem-standard nyelv részeként, de – kevésbé tipikusan ugyan – használják műveltek, idősebbek, nem városiak és nők is. Leginkább a nyelv szóbeli használatára jellemző, főleg bizalmas, fesztelen, informális beszédhelyzetekben. A szlenghasználó a világhoz humorosan, komolytalanul, a nyelvi rendszerhez kreatívan, újtólólag áll hozzá. Létrehozását erőteljesen befolyásolja a képes, metaforikus gondolkodásmód. A szleng szókimondó, őszinte, gyakran durva és közönséges, de néha szépíteni igyekszik a valóságot. Célja többnyire titkosság és azonosságtudat megteremtése. (KIS 1997: 7-38) Ezek a kritériumok azonban nem törvényszerűek, nem feltétlenül valósulnak meg minden szlengjelenség esetében.

ORSZÁGH LÁSZLÓ szlengen azokat a „többnyire kérészéletű új szavakat vagy régi szavaknak azokat az új jelentésváltozatait” érti, melyeket „a hétköznapi élőbeszéd a tréfás hangulat keltése vagy a kifejezés színességének fokozása vagy az újszerűvel való játék öröme vagy a nyomaték kedvéért használ”. (ORSZÁGH 1966: 361) Ő tekinti tehát kritériumnak az azonosságtudat kifejezését. Nála a szleng inkább l’art pour l’art jelenség.

KIS TAMÁS a szleng egyik legalapvetőbb feltételének azt a beszélőközösséget tartja, „amelynek tagjai napi intenzív beszédkapcsolatban állnak egymással. Ha ez az intenzív beszédkapcsolat megvan, akkor a nyelvben feltűnnek a szlengjelenségek. Minél intenzívebb a beszélőközösség tagjainak (beszéd)kapcsolata, annál gyakoribbak a szlengjelenségek a beszédben”. (KIS 1997: 241) Kis Tamás tehát a szlenget a nyelvet használó közösség szociológiai-pszichológiai-kommunikációs aspektusából közelíti meg.

A szleng típusai

A szlenget sokan próbálják tipizálni, csoportosítani. KAARINA KARTTUNEN két részre bontja a szlengjelenségeket: közszlengre és „kis szlengekre”. Közszlengen a széles körben, az egész nyelvterületen ismert szlenget érti. A „kis szleng”-et két további csoportra osztja: a helyi szlenget földrajzi, a szakszlenget pedig társadalmi elkülönülés hozza létre.

KIS TAMÁS szerencsésebbnek tart egy olyan felosztást, amely a szleng használati körének kiterjedését veszi figyelembe. Ennek jegyében a szlengben három szintet különböztet meg. A kiscsoport-szlengek a beszélő közösségek valóságosan létező szlengjei. A másik típust a nagycsoport-szlengek alkotják, melyek „olyan beszélő közösségek szlengjéből absztrahálódnak, melyek valamiben azonosak, és azonosságuk miatt egymással lazább vagy szorosabb kapcsolatba kerülhetnek oly módon, hogy tagjaik között átfedés vagy érintkezés alakul ki.” E terminuson belül megkülönböztethetünk helyi szlengeket (ezek területileg szerveződő szlengek) illetve szakszlengeket (ezek érdeklődési, foglalkozási alapon elkülönülő csoportokra jellemzők). A harmadik nagyobb kategóriát a közszlengek alkotják. „Ez a nyelvközösség számára közös szlengtípus a helytől és szakmától függetlenül ismert szlengszavak csoportját takarja.”

A szleng típusairól csakis a nyelvi elvonatkoztatás és rendszeralkotás szintjén van értelme beszélni, hiszen a szlenget használó közösség tagjai számára a nyelv egységes rendszer, a beszéd pillanatában a beszélő többnyire annak sincs tudatában, hogy a beszéd melyik műfaját használja, sőt ezek a pillanatnyi megvalósulásban, a beszéd aktusában egymástól élesen el sem különíthetők. A szleng a beszédközösségek szintjén jön létre, ezáltal a szlenghasználókat összetartja, de egyben el is különíti azoktól, akik nem az adott közösséghez tartoznak. A szleng a fogalmakat, tárgyakat, embereket a maga szempontjából fontos vagy szembetűnő vonásairól nevezi meg. Jellemző rá a metaforikus vagy metonimikus szóalkotás, az enfenizmusra, vagy éppen ellenkezőleg a kakofemizmusra törekvés, a körülírás. A szlengben beszélés elsődleges oka az, hogy az ember mind teljesebben akarja önmagát kifejezni, akaratát, világszemléletét érvényesíteni.

A szleng használatához szükség van a beszélő hétköznapi társalgási nyelvére, mint hordozóra, ezt nevezik bázisnyelvnek, amelynek szókincse, grammatikája adja

az alapot a szleng sajátos szó- és kifejezőképességéhez, valamint nyelvhasználati- stilisztikai formáihoz.

A szurkolói szlengről

A szurkolók szlengje a szakszleng kategóriájába sorolható, de az ő nyelvhasználatuk is több rétegre osztható. Egyrészt természetesen használják a társalgási nyelvet, azaz a magyar köznyelvet. Ez a bázisnyelv ebben az esetben. Egymás közötti érintkezésüknek egyik fontos nyelvi eszköze a közszleng, amelybe általánosan elterjedt szavak és kifejezések tartoznak.

A csoportot a közös tevékenység és az azonos érdeklődés hozta létre. A szleng használata természetesen kifejezi a csoport összetartozását, és a többiektől való elkülönülését is. A közszlengtől azonban csak azok a szavaik és kifejezéseik különülnek el, amelyek speciálisan a futballhoz illetve a szurkoláshoz kapcsolódnak, így témát a szakszlengbe tartozó nyelvi elemek alkotják.

Egy csoport szlengjének vizsgálatakor fontos áttekinteni, hogy milyen más csoportokkal kerülhet kapcsolatba az adott csoport, és ennek során nyelvhasználatuk milyen más csoportnyelvekkel, nyelvhasználati módokkal érintkezhet, honnan meríthet anyagot saját nyelve számára.

Kutatásom során rájöttem, hogy igen nehéz feladat elkülöníteni a szurkolói szlenget a futball szaknyelvtől, a közszlengtől és más szak-, illetve helyi szlengektől. Ugyanis léteznek olyan szurkolói szleng szavak, kifejezések, melyeket ugyanúgy hallhatunk egy játékos, egy játékvezető szájából is. Illetve bőven akad példa arra is, hogy riporternek kölcsönöznek érzékletes szavakat az arénák látogatóitól.

„A sport nyelve szoros kapcsolatban van a pályán történő eseményeket figyelő közönség beszélt nyelvével, abból is táplálkozik. Időnként érezhető, hogy a tudósító is a nézők beszédstílusában beszél, sőt ír is. (Ez utóbbira kiváló példaképpen említhetjük a Sport Plusz című hetilap cikkeinek stílusát.) A riporter a lelátó egyes szavainak és kifejezéseinek használatával szemléletessé, élményszerűvé teszi a beszámolóját. Például ilyen érzékletes kifejezések a következők: *egyből bevágja a labdát*; *kitesz* vagyis 'labdával indít' valakit, illetve *kitesz valakit a taccsra*, azaz 'szabálytalan módon, durván szerel'; *lehúz egy szögletet* vagyis a kapus 'megszerzi a belőtt labdát'; *átjátssza a védelmet* 'a védelem mögé kerül'. A tudósítók eleven stílusának az oka

nem kis mértékben tehát az, hogy a lelátók környékén kialakult szavakat, szólásokat is átveszik, változtatják a köznyelvi vagy szakváltozattal. Mindebben bizonyos eredetiségre való törekvés nyilvánul meg.” (GYURGYIK – KOCSIS 2002: 150-162)

Azonban a sajtó nem tölt be alkotó szerepet a szlenggel kapcsolatban, csak használja, közvetíti. A sportriporterek, sportújságírók napi szinten foglalkoznak több sportággal is, így a sajtónyelv a különböző sportszlengekből is táplálkozik és ezáltal a különböző sportágak és csoportok között közvetíthet a médián keresztül.

A futbalszurkolók szlengje a sajtó- és a játékosok nyelvezetén kívül más sportágak nyelvhasználatával is kapcsolatba kerülhet, hiszen például a debreceni ultrák nemcsak futball, hanem kézi- és kosárlabda mérkőzéseket is látogatnak. Illetve az ultracsoportok tagjainak a szurkoláson kívül vannak más tevékenységei is, például iskolába járnak vagy valamilyen foglalkozásuk van és így egyéb szleng kifejezéseket is vehetnek át.

Fontos továbbá megemlíteni, hogy a szurkolók-, a média- és a sportolók szlenghasználatára – ami mindhárom esetben szakszlengnek tekinthető – hat egymásra. A riporterek, az ultrák vagy a sportolók egymástól kölcsönöznek szavakat, kifejezéseket olyannyira, hogy sok esetben nehéz megállapítani ezek eredetét és azt, hogy ki kitől vette át az adott szót, kifejezést.

Mint ahogy azt a történeti áttekintésben említettem, a magyarországi ultracsoportok sokszor külföldi mintákat követnek. A meccseken történő szurkolásban feltétlenül az olasz példát veszik alapul, főleg a látványosságuk hatott rájuk. A futballal kapcsolatban viszont az angolt tisztelik, ahonnan a sportág is ered. Mindez az ultrák nyelvhasználatán is nyomot hagy, hiszen több olasz illetve angol eredetű kifejezést lehet tőlük hallani.

Egy-egy csoport vagy közösség szlengjét olyan bonyolultan, sokrétűen és szövevényesen hálózzák be más – kisebb és nagyobb – közösségek nyelvhasználati módjai, hogy lehetetlen a végére járni és kibogozni a szálakat. Ennek egyik oka, hogy a szleng csak egy adott „időpontban” létezik, tehát kérészerű. Az a szó, amit ma még használnak lehet, hogy a következő naptól már a homályba vész anélkül, hogy ezt észrevennék vagy jelentőséget tulajdonítanak neki. Mert vagy már elfelejtik használni azt a szót, vagy hallanak, esetleg kitalálnak egy jobb kifejezést, amely az újdonság erejével hatva kiszorítja a mostanit. Ez leginkább azokkal a szavakkal fordulhat elő, amelyeket nem hivatalosan, informális közegben használunk.

Az ultrák számára a szurkolás nemcsak hobbi, hanem egy egész életstílus is. Számukra fontosabb, hogy mindig új, találó kifejezéseket használjanak, mert különben nem lenne hatása mondandójuknak, ha mindazt neutrális szavakkal fejeznék ki.

A következőkben tisztázom és konkretizálom, hogy én tulajdonképpen mit is tekintettem a futballszurkolók szlengjének. Néhány pontban szedem össze, milyen kritériumok alapján tudtam gyűjtésem anyagát körülhatárolni.

- A szurkolók által használt szleng az ultrák nyelvének élszóban megnyilvánuló része.
- A szurkolói szleng olyan beszélőközösség sajátos nyelvhasználata, amelynek tagjai intenzív beszédkapcsolatban vannak egymással.
- A szurkolói szleng az ultrák nyelvhasználatának azon része, amely részben elkülönül a köznyelvtől és a futball szakszlengtől, de érintkezik vele és más szakszlengekkal, helyi szlengekkel és a közszlenggel.
- Az ultrák több okból használhatnak szleng kifejezéseket: tréfás hangulat keltésére, a kifejezés expresszivitásának fokozására, a nyomaték kedvéért vagy az újszerűvel való játék örömére.

Kutatási módszer

Kutatásomat a futballszurkolók egy rétegével, az ultrákkal készítettem. Az adatgyűjtéshez a kérdőíves módszert választottam, mert úgy gondoltam, így lehet leginkább a szurkolók által használt szleng kifejezéseket összegyűjteni. A kutatást nem minden esetben végeztem személyesen: volt olyan ultracsoport, amelyet az interneten találtam meg, így kerültem velük kapcsolatba. A gyűjtés kapcsán nem okozott gondot a közvetett kommunikáció, egy előzetes levél után vállalták a kérdőív kitöltését. Illetve volt olyan csoport, amelyik már a kapcsolatfelvételkor megvonta segítségét. Mindenesetre mivel kérdőíves módszerről volt szó, nem tartottam fontosnak vagy előnynek a személyes kontaktust. (Összesen tizenhárom kérdőívet töltöttem ki, öt debreceni, két diósgyőri, két ferencvárosi, két újpesti, egy kispesti és egy hérvári ultrával.)

A kutatás megkezdése előtt előzetes munkám az volt, hogy kitaláljam, milyen témakörökben akarom gyűjteni a szavakat. A szurkolók mindennapi életére vonatkozó nyelvhasználata nem tartozott a kutatásom tárgyához. Igyekeztem azonban a szur-

kolással illetve magával a sportággal kapcsolatos összes témát szerepeltetni a kérdőívben. Ez utóbbit azért tartottam fontosnak, mert az ultrák ezzel kapcsolatban is használhatnak egyedi, a hivatalos terminustól eltérő kifejezéseket.

A kérdőívek kitöltésénél nem volt szempont, hogy egy ember töltse ki, megbeszélhették és közösen is elkészíthették a szurkolók csoporton belül, hiszen engem nem az egyéni szóhasználat érdekelt, hanem hogy egy közösség milyen jellegzetes szleng szavakat használ. A kérdőívet nem kellett azonnal kitölteniük, körülbelül egy hetet kaptak az elkészítésre, mert úgy gondoltam, így több idejük lesz gondolkodni a szavakon és többet fognak összegyűjteni. Megkértem őket, hogy minden kifejezést, ami eszükbe jut, írjanak le. Így egy viszonylag bőséges és változatos szótárt tudtam összeállítani a már kitöltött kérdőívek alapján.

Viszonylag egyszerűnek tűnik így ez a kutatási módszer, de egy szempontból mégsem volt az. Ugyanis vannak olyan szleng szavak, amelyeket szerintem nem feltétlenül írt le mindenki, aki ismeri, mert vagy ismeri, de mégsem használja illetve éppen aktuálisan nem jutott eszébe; esetleg nem érzi szlengnek, és azért nem tüntette fel. Így a szavak előfordulásának gyakorisága csak hozzávetőlegesen ad reális képet. Ennek ellenére úgy gondolom, hogy eredményeim nem hamisak, mert azokat a szavakat, amiket leggyakrabban használnak, leírták, és csak azok maradhattak ki, amelyeket ritkán mondanak.

A szleng egyes témakörökben

Mint azt már az előbb említettem, a szleng szavakat különböző témakörökből gyűjtöttem össze. Az általam szerkesztett kérdőívben szereplő kifejezések 12 fogalmi területre bonthatók:

1. szurkolás eszközei
2. szurkolók elnevezései, csoportok
3. rendfenntartás
4. játékvezető
5. játékosokkal kapcsolatos kifejezések
6. szabálytalanságok, büntetések
7. futball-technikai fogalmak
8. játékszabályok

9. öltözet
10. csapatok, személyi állomány
11. a játék eszközei
12. játéktér

Szlang kifejezések előfordulásának gyakorisága

A kérdőív elkészítésénél arra törekedtem, hogy minél több témakörből gyűjtssem össze azokat a szavakat, amelyek a szurkoláshoz kötődnek. Így a gyűjtött anyagomban szerepelnek olyan szavak, amelyek magával a szurkolással és a szurkolókkal kapcsolatosak és olyanok, amelyek egy meccs alatt, szurkolás közben hallhatók (ez pedig a futballhoz köthető). Általánosságban elmondható, hogy az utóbbi kategóriára több szót találtam, mindazonáltal én is több ilyen alapkifejezést adtam meg, mert úgy gondoltam, hogy szurkolás közben az adott meccs eseményeit beszélnek meg.

A kérdőívek feldolgozása során kiderült, hogy melyek az ultrák által leggyakrabban használt kifejezések. Voltak olyan szavak, melyeket kivétel nélkül minden úrlapkitöltő beírt függetlenül attól, hogy kinek és hol szurkol, illetve hogy melyik csoporthoz tartozik. Ilyen a *hazaad*, a *passz* és a *drapi* kifejezés. Nagyon gyakori még (12 kérdőívben szerepel) az *áruló*, *beugró*, *ifj*, *kispad*, *kontra*, *légiós* és *spori* szavak. Sokszor szerepel – tehát a 13 kérdőív közül 11-ben – a *tizenhatos*, *balhé*, *bőr*, *bunyó*, *csuka*, *gólkirály*, *gyúró*, *iksz*, *kezezés*, *kötény*, *lő*, *luftot rúg*, *spicc*, *szoty*. Tíz kérdőívben találkoztam a *bead*, *bekk*, *cucc*, *olló*, *partjelző*, *sarkaz*, *zakó* kifejezésekkel. A *falt*, *favágó*, *ficak*, *gyertya*, *portás*, *zónázás* szavak kilenc kérdőívben fordulnak elő. Viszonylag gyakorinak mondhatók (nyolcszor szerepelnek) a *cséká*, *derbi*, *fíling*, *háromhülye*, *korner*, *rendik* és a *taccs*.

Az adatok feldolgozásánál kíváncsi voltam arra is, hogy melyek voltak azok az általam megadott alapkifejezések, amelyekre a legtöbb szót írták. Rengeteg különféle kifejezést írtak a stadion megnevezésére, illetve kedvelt kategória volt még a csoport, tábor, rendőrség, hatóság, félidő, főnök, labda, csel, csatár, durva játékos és a napraforgómag.

Születtek azonban ezeknél találóbb, kreatívabb szavak is, amelyek a ritka előfordulásuk miatt nem kerülhettek be a statisztikámba.

Szóalkotási módok

A grammatikai jelenségeket a szurkolói szlengben egyedül a szóalkotásban érdekes és lehet rendszerszerűen vizsgálni. Így az alábbi szóalkotásmódokra talál-
tam példát:

I. Külső szóalkotás

I d e g e n s z ó k á t v é t e l e

A szurkolói szleng szóalkotásmódjának jellegzetes típusa a külső szóalkotás. Első-
sorban az angol és olasz szavak használata jellemző, aminek okát már a korábbiak-
ban kifejtettem. Megfigyelhető, hogy az idegen eredetű szavakat sokszor eredeti
alakjukban és eredeti jelentésükben használják, vagyis nem társítanak többletjelentést
az eredeti szó jelentéséhez. Erre néhány példával szolgálok: *brék* 'szünet' < ang.
break 'szünet'; *center* 'középcsatár' < ang. *center* 'középső'; *egál* 'döntetlen' < ném.
egal 'döntetlen'; *fíling* 'érzés' < ang. *feeling* 'érzés'; *kápó* < ol. *capo* 'főnök; *kontraat-
tak* 'ellentámadás' < ang. *counter attack* 'ellentámadás'; *kráud* 'tömeg' < ang. *crowd*
'tömeg'; *mob* 'tábor' < ang. *mob* 'tömeg'; *molinó* 'drapéria' < ol. *molino* 'szövet';
offszájd 'leshelyzet' < ang. *off-side* 'les'; *spíler* 'jó játékos' < ném. *der Spieler* 'játé-
kos'; *szpíker* 'hangosbemondó, riporter' < ang. *speaker* 'hangszóró, szónok'; *tifózó*
'szurkoló' < ol. *tifoso* 'rajongó'; *tiket* 'jegy, bérlet' < ang. *ticket* 'jegy'; *tím* 'csapat' <
ang. *team* 'csapat'; *tréner* 'edző' < ang. *trainer* 'edző'; *tréning* 'edzés' < ang. *training*
'edzés'; *yard* 'rendőrség, hatóság' < ang. *yard* 'rendőrség'. Néhány szó ezek közül
már alkalmazkodott a magyar nyelv hangtani- és nyelvrendszerbeli sajátságaihoz, így
inkább jövevényszavaknak tekinthetőek. Ilyen például a 'szabálytalanság' jelentésű
falt szó, amely egy magyarosabb hangzású változata az angol eredetű *fault* szónak.
Ez a kifejezés olyannyira beilleszkedett a magyar nyelvbe, hogy igeképzővel ellátva
igeként is használják: *faltol* 'szabálytalankodik, hibázik'.

Azonban találhatunk példát olyan szavakra is, melyek jelentése az eredeti szó
jelentéséhez képest módosult. Ilyen például a *derbi* 'mérkőzés, bajnokság' < ang.
derby 'futam'; *half* 'félidő' < ang. *half* 'fél'; *luft* 'sikertelen rúgási kísérlet' < ném. *die*
Luft 'levegő'; *rosszonérók* 'vörös-fekete színű csapatnak szurkolók' < ol. *rosso-nero*
'vörös-fekete'.

Előfordulnak olyan idegenből átvett szurkolói kifejezések is, amelyek alakja valamelyest megváltozott az eredetihez képest, de jelentése nem: *dribli* 'csel' <ang. *dribble* 'cselezés'; *vinkli* 'két kapufa találkozásánál lévő sarok' <ném. *der Winkel* 'sarok'.

Némely idegen eredetű szó széles körben elterjedt mind a játékosok, mind a szurkolók szlenghasználatában egyaránt ismert, sőt a futball szaknyelvben is gyakran előfordul. Ilyen a *passz*, *passzol* 'a labda csapattárhoz továbbítása, labdát továbbít' <ang. *pass* 'átadás, leadás' vagy 'átad továbbad'. Ez már szintén szaknyelvi szónak tekinthető, illetve nemcsak a futball, hanem más sportok szaknyelvébe is beletartozik.

Ugyanígy vannak német eredetű szavak is, amelyek nemcsak a futballszurkolók nyelvhasználatára jellemzőek, más sportnyelvekben és sportszlangokban is ismertek, sőt még a közszlengben is használatosak: *ziccer* 'nagy helyzet' <ném. *sicher* 'biztos'; *spíler* 'jó játékos' <ném. *der Spieler* 'játékos'.

Nyelvjárási szavak átvétele

A külső szóalkotás egy másik típusa, a nyelvjárási szavak átvétele nem volt jellemző a szurkolók nyelvezetére, de néhány példát találtam rá. Ezeket főleg a szurkolás ideje alatt étkezésre használt napraforgómag különböző szleng megfelelői szolgáltatták: *buga*, *guba*, *mag*, *makuka*, *napra*, *szoty*. Azonban néhány futball-technikai fogalom is ide tartozik: *becsűr* 'gólt szerez'; *bűr* 'az ellenfél lába között rúgott labda'; *dugó* 'gól'. Valamint egy-két esetben használnak a játék eszközeivel és az öltözettel kapcsolatban is ilyen szavakat: *cula* 'szerelés, mez'; *sipoló* 'síp'; illetve egy példát találtam a játékos megnevezésére, mely ebbe a kategóriába sorolandó *maródi* 'sérült (játékos)'.

Köznyelvi szók átvétele

Sok széles körben elterjedt szleng szót is használnak a szurkolók, amelyek köznyelvi szavak átvételével keletkeztek, illetve amelyek a közszleng körébe sorolhatók. Ennek ellenére azt mondhatjuk, hogy szurkolói szleng részét képezik. Ezeket a kifejezéseket a szurkolók a mindennapi életből hozzák magukkal, de a szurkolás kapcsán is használják. Íme néhány példa: *baki* 'hiba, kapushiba'; *balhé* 'botrány'; *banda* 'csapat'; *bejön* 'sikerül'; *beugró* 'jegy, bérlet'; *bevadul* 'idegesen játszik'; *blama* 'nagy vere-

ség'; *bokszolni* 'verekedni'; *brigád* 'csapat'; *bukta* 'nagy vereség'; *bunda* 'csalás'; *bunyó* 'botrány, verekedés'; *cirkusz* 'botrány'; *cucc* 'szerelés, mez'; *csőcselék* 'huligán'; *csuka* 'cipő'; *diri* 'főnök'. A *dirigens* szó eredetileg vezető, irányító személy, de az ultrák ezt a kifejezést 'vezérszurkoló' értelemben is használják. További példaim: *doki* 'orvos'; *drukker* 'szurkoló'; *elkaszál* 'szabálytalankodik'; *ellenlábás* 'rivális'; *ellébecol* 'nem veszi komolyan'; *ellinkesked* 'nem veszi komolyan'; *éles* 'rangadó, fontos', *éltetni* 'szurkolni, buzdítani'; *falusi* 'vidéki'. A *főgóré* vagy a *góré* köztudottan főnököt jelent, de a szurkolók 'csapat tulajdonosa, csapatkapitány' jelentésben is használják. Köznyelvi szó átvétele még a *főnök* 'csapatkapitány, edző, csapat tulajdonosa' értelemben is használatos; *fütty* 'sípszó'; *fütyülő* 'síp'; *gatyá* 'rövid nadrág'; *gárda* 'csapat'; *gyep* 'pálya'; *gyúró* 'masször'; *hajt* 'aktív a pályán'; *hangadó* 'vezérszurkoló'; *horda* 'csoport'; *kapitány* 'edző, csapatkapitány'; *keménymag* 'B-közép'; *kölyök* 'serdülő játékos'; *laszti* 'labda'; *megszív* 'kicselezik a játékost'; *melegítés* 'felkészülés a mérkőzés előtt'; *mester* 'edző, főnök'; *mezei* 'vidéki'; *papír* 'szerződés'; *pihi* 'szünet'; *pokróc* 'durva játékos'; *szerv* 'rendőr'; *tapi* 'motozás'; *trükk* 'csel'; *tulaj* 'csapat tulajdonosa'; *turbán* 'fejkötés'.

Ezek a szavak a szlengnek olyan fajtái, amik besorolhatóak a kiscsoportszlengbe, a közszlengbe és a szakszlengbe egyaránt.

II. A jelentésbeli szóalkotás

N é v a d á s

A névadás igen ritka szóalkotási mód, a vizsgált nyelvi anyagban nem találtam rá példát.

N é v á t v i t e l

A névátvitel a szavak asszociációs kapcsolatán alapuló szóalkotási mód; névátvitel során a beszélő, a tudatában összekapcsolódó két képzet közül az egyik nevét – hasonlósági vagy érintkezési alapon – átviszi a másikra. Tehát a névátvitel során a beszélő a köznyelvben már létező szavakat más jelentéssel ruház fel. Ennek egyik fajtája a már említett hasonlósági névátvitel, amikor két különálló fogalmi terület a köztük lévő hasonlóság, egyezés alapján kapcsolódik össze. A szurkolói szlengben ez egy kedvelt szóalkotási mód. Viszonylag nagy számban fordulnak elő nyelveze-

tükben, ilyen például az *alakulat*, amelyet a szurkolók 'csapat' jelentésben használnak, vagy az *alapozás* itt 'felkészülés a bajnokságra' jelentést kap. További kifejezések: *agy* 'csapatkapitány'. Az *alumínium* szó jelentése azért 'kapufa' a szurkolók körében, mert a kapu már fémből készül, régen viszont fát használtak erre a célra. A Szívtiprók Ultras Debrecennél az *anyu* kifejezés 'kabalafigurát' jelent, ugyanis egy ősanyához hasonlító szimbólumuk volt ez. Ilyen még az *áruló* 'rivális csapathoz szerződő játékos'; *beton* 'durva'; *biccent* 'fejvel labdát továbbít'; *bohóc* 'rendőr'; *botlábú* 'rossz játékos'; *bólint* 'fejvel továbbítja a labdát'; *cerberus* 'kapus'; *csata* 'mérkőzés'; *csatamező* 'pálya'; *csikócsapat* 'fiatal átlagéletkorú csapat'; *csikók* 'ifjúsági csapat'; *csizmaszár* 'rossz rúgási technika'; *csőr* 'lábujjhegy'; *durrant* 'rúg'; *erőd* 'stadion'; *ék* 'csatár'; *fa* 'gól, kapufa'; *fakó* 'cserejátékos'; *falábú* 'rossz játékos'; *fal* 'jó felépítésű védő'; *favágó* 'ügyetlen, tehetségtelen játékos'; *felvonás* 'félidő'; *figura* 'koreográfia, taktika'; *firkás* 'jól cselező játékos'; *golyó* 'labda'; *gömb* 'labda'; *gyertya* 'labda függőleges rúgása a magasba'; *gyilkos* 'durva játékos'; *hadszíntér* 'stadion'; *hangolás* 'bemelegítés a mérkőzés előtt'; *ízeltlábú* 'labdarúgó játékos'; *júdás* 'rivális csapathoz szerződő játékos'; *kanalaz* 'a labdát levegőbe rúgja'; *karmester* 'szervező játékos'; *keret* 'büntetőterület'; *ketrec* 'büntetőterület, kapu'; *kifli* 'görbe rúgás'; *kolosszeum* 'stadion'; *kötény* 'az ellenfél lába között rúgott labda'; *küzdőtér* 'pálya'; *léc* 'kapufa'; *légiós* 'külföldi'; *lő* 'rúg'; *név* 'híres játékos'; *oroszlánbarlang* 'stadion'; *paraszt* 'durva, műveletlen'; *pipa* 'a két kapufa találkozásánál lévő sarok'; *portás* 'kapus'; *pókháló* 'olyan gólt szerez, melynél a labda közvetlenül a kapufa mellett jut a hálóba'; *pöttyös* 'labda'; *rajzol* 'pontosan továbbítja a labdát'; *ravatal* 'hordágy'; *sakk-matt* 'nagy helyzet'; *sereg* 'csapat'; *vakegér* 'rossz játékvezető'; *szentély* 'stadion'; *szikla* 'jó felépítésű'; *szoknya* 'az ellenfél lába között rúgott labda'; *szúr* 'rúg'; *szűrő* 'védekező középpályás'; *tábla* 'eredményjelző'; *tojás* 'olyan alakú labda, ami már játékra alkalmatlan'; *tök* 'eldeformálódott labda'; *tűz* 'rúg'; *villog* 'jól játszik'; *zakó* 'nagy vereség'; *zsuga* 'labda'.

Vannak tulajdonnévből származó szók is: *robinzonád* 'kapus merész rávetődése a labdára' – ez J. Robinson híres angol kapus nevéből ered; *Sándor Csikar-szög* 'éles szög' – Sándor Csikar (Károly) egy szélső volt, tehát éles szögből lőtt gólokat.

Két fogalmi kör érintkezésen alapuló összekapcsolása már kevésbé gyakori, de van rá példa a szurkolói szlengben is: *bé* 'tartalékcsapat'; *bogyó* 'labda'; *bőr* 'labda'; *zuhanyzóba küldés* 'játékos kizárása'.

J e l e n t é s á t v i t e l

A jelentésátvitelnek – a névátvitelhez hasonlóan – két típusát különíthetjük el. A szavak hangalakjának hasonlósága alapján hasonlósági jelentésátvitelről, a szavak mondatbeli érintkezése alapján érintkezési jelentésátvitelről beszélhetünk. (A jelentésátvitel során, tehát a két hangsor közötti asszociáció alapján a jelentést az egyik szóról a másikra visszük át.)

A szleng alkotásának általában gyakori típusa a jelentésátvitel, de a szurkolói szlengben nem találtam túl sok példát. Hasonlósági jelentésátvitel például a *taccs* szó, amely bedobást jelent, és az angol *touch* [tács] szóról tevődött át a jelentés a hangutánzó *taccs* hangsorra. Itt említhetők még a *bukta* 'vereség, bukás'; *úttesti* 'újpesti' szavak.

Az érintkezési jelentésátvitel, ahogyan már utaltam rá, a szavak mondatbeli érintkezésekor jön létre. Ha két szó gyakran kerül szintagmatikus kapcsolatba, ha gyakran szerepelnek egymás mellett a mondatban, és sűrűn jelennek meg ugyanabban a szószerkezetben, akkor az egyik szó képes a másik jelentését magába sűríteni. Az érintkezési jelentésátvitel gyakori a jelzős szerkezetek esetében. Előfordul, hogy a jelzőhöz tapad a jelzett szó jelentése. Ilyen például a *csere* 'játékos'; *egyruhas* 'zászló'; *kétruhas* 'zászló'; *ellen* 'ellenfél'; *felső* 'sarok'; *alsó* 'sarok'; *makkos* 'cipő'; *ordító* 'helyzet'; *penge* 'jó játékos'; *pöttyös* 'labda'; *ruhas* 'zászló'; *szabad* 'szabadrúgás'; *piros* 'pirosalap'; *sárga* 'sárgalap'.

A jelzős szerkezetekben előforduló érintkezési jelentésátvitel másik esete, amikor a jelzett szó sűríti magába a jelző jelentését, ilyen például a lap (sárga- vagy pirosalap).

J e l e n t é s b ő v ü l é s , J e l e n t é s s z ű k ű l é s

Ebbe a kategóriába azokat a köznyelvben is létező szavakat sorolom, amelyeket a szleng a köznyelvinél tágabb vagy szűkebb jelentésben használ. Ezek a szavak tehát nem azonosak a már korábban tárgyalt köznyelvi átvételekkel, hiszen ott a köznyelvi szó változatlan jelentésben, csupán stílusárnyalatánál fogva kerül át a szlengbe.

Jelentésbővüléssel keletkezett szavak: *füst* 'pirotechnikai eszközök összefoglaló neve'; *füstpölcé* 'pirotechnikai eszközt használ'; *kézilabda* 'a labda kézzel érintése'; *küld* 'rúg'; *lefut* 'futás közben megelőz'; *lehoz* 'játékost lecserél'; *lyuk* 'üres terület'; *pörög* 'aktívan részt vesz a játékban'.

Jelentésszűküléssel keletkezett szavak: *együttes* 'csapat'; *fa* 'kapufa'; *főnök* 'csapatkapitány, edző'; *játékszer* 'labda'; *név* 'híres játékos'; *nép* 'közönség'; *papír* 'szerződés'; *rajzol* 'pontosan továbbítja a labdát'.

III. Alaki szóalkotás

S z ó ö s s z e t é t e l

A szóalkotás egyik legtermékenyebb módja, amelynek során két szót egyetlen új szóvá illesztünk össze. Olyan szavak összekapcsolásával hoz létre új kifejezéseket, amelyek a köznyelvben is ismertek és használtak, de a gyakorlatban szinte sosem kerülnek egymás mellé. Az új morfológiai egység jelentéstartalma más, mint az elemek jelentése külön-külön, bár kétségtelen, hogy ebben az új jelentésben az elemek eredeti jelentéstartalma adja a kiindulópontot. Megkülönböztetünk szerves és szervesetlen összetételeket: szerves az összetétel, ha az elő- és utótag között alá- illetve mellérendelés van, ha azonban a két tag között nincs ilyen jellegű szintaktikai kapcsolat, akkor szervesetlen összetétellel van dolgunk.

Szerves összetételek:

Az alárendelő szóösszetételek két önálló szó összetételéből jönnek létre. Az előtag az utótagnak mondattani tekintetben alárendelt bővítménye. Erre nagyon sok példát találtam gyűjtött anyagomból: *árnyékharcos* 'nem a labdára vetődő kapus'; *betonhátvéd* 'kemény védőjátékos'; *bigfész* 'nagyképű', *bombagól* 'látványos gól'; *botlábú* 'rossz játékos'; *bőrgolyó* 'labda'; *butapesti* 'fővárosi'; *buzibíró* 'játékvezető'; *cigánybonbon* 'napraforgómag'; *cimbalomszög* 'éles szög'; *csapatfőnök* 'csapat tulajdonosa'; *cselgép* 'jól cselező játékos'; *csontgyenge* 'könnyen sérülő játékos'; *csukafejes* 'a labda fejjel továbbítása előrevetődve'; *egyruudas* 'egy rúdra akasztott zászló'; *emeletesállat* 'lovasrendőr'; *fakabát* 'rendőr'; *falábú* 'rossz játékos'; *favágó* 'durva játékos'; *felhőfejes* 'labda fejjel továbbítása magasra ugorva'; *gólvágó* 'csatár'; *gólszák* 'legtöbb gólt szerző játékos'; *hálóőr* 'kapus'; *húzóember* 'vezéregyéniség'; *labdazsonglőr* 'jól cselező játékos'; *műbalhé* 'színlelés'; *oldalbíró* 'játékvezetői asszisztens'; *örömmámor* 'gólöröm'; *parasztbelső* 'lábujjhegy'; *söridő* 'szünet'; *tarkóighomlok* 'skin-head'; *vídiakemény* 'durva, kemény játékos'; *zászlósemer* 'játékvezetői asszisztens'.

A mellérendelő szóösszetételekre lényegesen kevesebb példa akadt a szurkolói szlengben: *ajtó-ablak* 'nagy helyzet'; *csapikapi* 'csapatkapitány'; *csúszik-mászik* 'teljes erőbedobással küzd'; *menőmanó* 'híres játékos'; *sakkmatt* 'nagy helyzet'.

Ikerítésre mindössze egy példát találtam: *cókmók* 'szerelés, mez'. Szervetlen összetételre nem találtam példát a gyűjtött szóanyagban.

S z ó k é p z é s

Egy régebbi szó jelentését a hozzáillesztett képző segítségével bizonyos irányban megváltoztatjuk, s így mind alak, mind jelentés, illetőleg hangulat tekintetében önálló, új szót, új szótározható egységet alkotunk. A szurkolói szlengben ez gyakori jelenség, a képzés által létrejövő szavak a bázisnyelv képzőivel képződnek; speciális, más nyelvváltozatban nem használt képző nincs.

Igeképzők:

-l: *beível* 'a labdát oldalról középre rúgja'; *belöbböl* 'a labdát oldalról középre rúgja'; *ellébecol* 'nem veszi komolyan a mérkőzést'; *faltol* 'szabálytalankodik'; *fejfel* 'fejfel labdát továbbít'; *leikszel* 'döntetlent játszik'; *lekezel* 'a játékos a labdát birtokba veszi'; *megfésül* 'érint'; *megfirkál* 'kicselez'; *presszingel* 'beszorítja az ellenfelet a kapuja elé'; *rajzol* 'pontosan továbbítja a labdát'; *rápróbál* 'messziről rúg kapura'; *sarkal* 'a sarkával rúg kapura'; *stukkol* 'fejfel továbbítja a labdát'

-z: *bebénáz* 'gólt szerez véletlenül'; *bebikáz* 'nagy erővel rúgja a labdát a hálóba'; *bombáz* 'kapura rúg'; *búcsúzik* 'kiesik'; *elfiguráz* 'rosszul cselez'; *kanalaz* 'a labdát levegőbe rúgja'; *kisárgázik* 'eltiltást kap a játékos'; *lenulláz* 'nem kap gólt'; *odaszögez* 'beszorítja az ellenfelet'; *pókhálóz* 'olyan gólt szerez, melynél a labda a kapufa mellett jut a hálóba'; *sarkaz* 'sarokkal rúg'

-ít: *begurít* 'gólt szerez'; *bekanyarít* 'a labdát oldalról középre rúgja'; *semlegesít* 'a védő a támadót nem hagyja érvényesülni'; *szűkít* 'kis területen játszik'

-gat: *adogat* 'kis területen játszik a játékos a csapattársával'; *forogat* 'cselez'

-int: *csavarint* 'görbén rúg'; *pöccint* 'lábujjheggyel rúg'

-tat: *csúsztat* 'fejfel továbbítja a labdát'; *elfektet* 'kicselez'; *lekéret* 'játékost lecserél'; *megetet* 'kicselez'; *megültet* 'kicselez'; *pihentet* 'taktikai okokból játékost cserél'

Az igekötő magában is módosítja a jelentést. Ez a változás különösen a mozgást jelentő igék igekötős változataiban látható: *becsűr* 'gólt szerez'; *rácsűr* 'kapura rúg'; *bead* 'a labdát odalról középre rúgja'; *átadás* 'a labda csapattárs-hoz továbbítása'; *elad* 'ellenfélhez továbbítja a labdát'.

Kicsinyítő képzők (csak *-i* képzős szavakat találtam a gyűjtött anyagban):

-i: *bemcsi*< bemelegítő; *bünti*< büntető; *csapikapi*< csapatkapitány; *drapi*< drapéria; *lufi*<luftballon 'sikertelen rúgási kísérlet'; *oxi*< Oxford 'sarok (testrész)'; *pari*< partjelző 'játékvezetői asszisztens'; *pöci*< pöckölés 'rövid továbbítása a labdának'; *rendik*< rendezők; *spori*< bírósporttárs 'játékvezető'; *szabi*< szabadrúgásszögi< szögletűrúgás; *tarcsi*< tartalék 'cserejátékos, tartalékcapat'; *tizi*< tizenegyes 'büntetőrúgás'

Névszóképzők:

Nem tárgyalom a gyakori képzők közül az *-ás*, *-és* képzőt, mert bármelyik ige-hez járulhat.

-s: *bőrös* 'ellenfél lába között rúgott labda'; *gólerős* 'sok gólt szerző'; *idegenlégiós* 'külföldi játékos'; *külsős* 'külföldi'; *makkos* 'cipő'; *pöttyös* 'labda'; *rudas* 'zászló'; *sípos* 'játékvezető'

-kó: *petkó*< petárda

-ó,ő: *beugró* 'jegy, bérlet'; *bevetető* 'nem sérült; *bukó* 'kiesés; *sípoló* 'síp'

-ista: *fagyista* 'Ferencvárosi'

-i: *mezei* 'vidéki'

IV. A szóalkotás ritkább módjai

M o z a i k s z ó

Ez a szóalkotás ritkább módjai közé tartozik. A szurkolói szlengben nem jellemző a mozaikszavak használata, kevés példát lehet rá találni. Ide sorolhatjuk az *utizenhatos*-t< ang. *under 16* 'tizenhat év alatti, serdülő játékos vagy csapat'; illetve ennek analógiájára az *utizennyolcas*-t, *uhuszonhármas*-t lehetne itt említeni.

A szurkolók körében gyűjtött anyagban egy betűszó fordul elő. A *cséká* 'csapatkapitány' szó szélesebb körben is ismeretes, több sportág illetve csoport is használja ezt a kifejezést.

S z ó c s o n k í t á s

A nyelvhasználó bizonyos esetekben levágja egy-egy szó végét, és így hoz létre új szót. A szócsonkítás eszközével mindössze négy esetben éltek a szurkolók: *elpassz*< elpasszol 'rossz továbbítása a labdának'; *féltáv*< féltávolság 'félidő'; *ega*< egál 'döntetlen'; *húl*< huligán.

E l v o n á s

A szóösszetétel egyik tagjának elvonásával keletkezett: *ellen*< ellenfél; *fa*< kapufa; *rudas*< rudas zászló; *szabad* < szabadrúgás.

S z ó f e r d í t é s

Szóferdítés útján keletkezett szavakra kevés példát találtam a gyűjtött anyagból. Nyelvjárási ejtéssel jött létre a *bűr*< bőr 'az ellenfél lába között rúgott labda'. Hangbetoldással keletkezett a *cselló*< csel.

V. A fogalom megnevezése szó szerkezettel

„Rendkívül produktív szókinccs-gyarápító módszer, amit az magyaráz, hogy széles teret enged az ötletek, az egy szóba nem tömöríthető humoros képzettársítások kifejezésére.” (KIS 1991: 33)

Néhány példa alapján mutatom be a szurkolók nyelvi kreativitását, találékony-ságát:

kiflit tesz bele 'görbén rúg'; *leadja a mezt* 'visszavonul'; *nagy az arca* 'nagyképű játékos'; *feldobja magát* 'színlel'; *luftot rúg* 'nem találja el a labdát'; *odateszi magát* 'komolyan veszi a mérkőzést'; *ellövi a Kígyó térre* 'szabadrúgást rosszul rúg el'; *megy a szekér* 'jól játszik'; *kifogja a szemüket* 'jól véd'; *elküldi gyufáért* 'kicslez valakit'; *nagyot szól* 'látványos gólt szerez'; *van önbizalma* 'messziről rúg kapura'; *jobbszélen balfasz* 'rossz játékos'; *beállítja a melegvizet* 'valakit kiállítanak'; *lehúzza a rolót* 'nem kap gólt a kapus'; *tököt tett alá* 'rosszul fejel'; *széthajtja magát* 'teljes erőbedobással küzd'; *elszáll a lába* 'nem találja el a labdát'; *lesen született* 'leshelyzet'; *kockán nem pattan* 'rosszul fejel'; *szögren akasztja a csukát* 'visszavonul'; *beleszaladt a késbe* 'nagy

vereség'; *arcból játszik* 'nagyképű játékos'; *vendégségbe megy* 'utazás a szurkolók részéről'; *csalja az időt* 'időhúzás'; *vékony a merítési lehetőség* 'kevés a cserejátékos'.

Szótár

Rövidítések

ang. angol

durva durva, bántóan közönséges

fn főnév

gyak gyakori

ige ige

in igenév

mn melléknév

ném. német

ol. olasz

ritk ritka

tn tárgyatlan (ige)

tréf tréfás

ts tárgyas (ige)

tsz. többes szám

A, Á

adogat ige Kis területen játszik a játékos a csapattársával.

agy fn Csapatkapitány.

agyatlan fn **1.** Durva játékos **2.** Rossz, logikátlan döntéseket hozó játékos.

ajtó-ablak fn Nagy helyzet.

alakulat fn Csapat.

alapozás fn Felkészülés a bajnokságra.

aláz ts ige Kicszelez.

alázás fn Nagy vereség.

alibizik tn ige Nem veszi komolyan a mérkőzést.

alsó fn *gyak* A kapufa és a gólvonal találkozásánál lévő sarok.

alumínium fn Kapufa.

anyu fn Kabalafigura.

ágy fn Hordágy.

árnyékharcos fn Nem a labdára vetődő kapus.

áruzó fn *gyak* Rivális csapathoz szerződő játékos.

átadás fn *gyak* Labda csapattárshoz továbbítása.

B

baki fn Kapushiba.

balhé fn Botrány.

banda fn Csapat.

bandázs fn Fejkötés (sérüléskor).

bead ts ige A labdát oldalról középre rúgja.

beakad tn ige A labda a hálóba kerül.

beakaszt ts ige Gólt szerez.

bebénáz ts ige *tréf* Gólt szerez véletlenül.

bebikáz ts ige Nagy erővel rúgja a labdát a hálóba.

becsúszás fn *gyak* Labda megszerzésére irányuló mozdulat.

becsúr ts ige Gólt szerez.

beemel ts ige A labdát (magasan) oldalról középre rúgja.

befejező fn Csatár.

begurít ts ige Gólt szerez.

behúz ts ige Kicszelez.

beível ts ige A labdát (ívesen) oldalról középre rúgja.

bejön tn ige Sikerül (a csel).

bekanyarít ts ige A labdát (ívben) oldalról középre rúgja.

bekk fn Védő.

bekkelés fn Védekezés.

beleakad tn ige Rosszul cselez.

beleszáll tn ige Durván szabálytalanodik.

belöbböl ts ige A labdát (magasan, finoman) oldalról középre rúgja.

bemcsi fn Melegítő (ruha).

betalál tn ige Gólt szerez.

betesz ts ige A labdát oldalról középre rúgja.

betli fn **1.** Kapushiba **2.** Hiba.

beton mn Durva

betonhátvéd fn Kemény védőjátékos.

beugró fn Jegy, bérlet.
bevadul tn ige Idegesen játszik.
bevetető in. **1.** Nem sérült (játékos)
2. Minőségi (játékos).
bé fn Tartalékcsapat.
biccent tn ige Fejjel labdát továbbít.
bigfész mn Nagyképű. [*< ang. big face 'nagy arc'*].
bikáz tn ige Kapura rúg.
biletta fn Jegy, bérlet.
bírák fn Játékvezetői hármás.
bírósporttárs fn Játékvezető.
blama fn Nagy vereség.
blokk fn A labda kapuba jutásának megakadályozása.
bogyó fn Labda.
bohóc fn Rendőr.
bokázik tn ige Durván játszik.
bokszolni in. Verekedni.
bombagól fn Látványos gól.
bombáz tn ige Kapura rúg (nagy erővel).
botlábú fn Rossz játékos.
bólint **1.** tn ige Fejjel továbbítja a labdát **2.** fn *~ás* Fejjel továbbított labda.
bőr fn *gyak* **1.** Labda **2.** Az ellenfél lába között rúgott labda **3.** ige *meg~özi*.
börgolyó fn Labda.
bőrös fn Az ellenfél lába között rúgott labda.
brazil mn Jól cselező, technikás.
brék fn Szünet [*< ang. break 'szünet'*].

brigád fn Csapat.
buga fn Napraforgómag.
bukó fn **1.** Kiesés **2.** *~ van nekik* Ki-
esnek a kupából/bajnokságból.
bukta fn Nagy vereség.
buktatás fn Szabálytalanság, az ellen-
fél lábának összeakasztása.
bunda fn Csalás.
bunkó fn **1.** Védő **2.** *bal~* Balhátvéd.
bunyó fn **1.** Botrány **2.** Verekedés.
butapesti mn *tréf* Fővárosi.
buzibíró fn *durva* Játékvezető.
búcsúzik ige Kiesik.
büntető fn Büntetőrúgás.
bünti fn Büntetőrúgás.
bütykőz tn ige Lábujjheggyel rúg.
bűr fn *tréf* Az ellenfél lába között rú-
gott labda.

C, CS

center fn Középcsatár [*< ang. center 'középső'*].
cerberus fn Kapus.
cicázás fn Összjáték csapattársak kö-
zött, melynél az ellenfél játékosai nem
férnek a labdához.
cigánybonbon fn Napraforgómag.
cimbalomszög fn Éles szög.
cirkusz fn Botrány.
címeres fn Válogatott játékos.
cókmók fn Szerelés, mez.
cucc fn Szerelés, mez.
cula fn Szerelés, mez.

csapatfőnök fn Csapat tulajdonosa.
csapikapi fn Csapatkapitány.
csata fn Mérkőzés.
csatamező fn Pálya.
csavar **1.** tn ige Ívesen rúg **2.** fn Trükk.
csavarint tn ige Görbén rúg.
cselelnds fn ang. Torna, bajnokság.
cselegp fn Jól cselező játékos.
cselló fn *tréf* Csel.
csemege fn Könnyű védés.
csere fn Cserejátékos.
cserék fn **1.** Cserejátékosok **2.** Csapatpad.
cséká fn *gyak* Csapatkapitány.
csiki fn Labda magasra rúgása a levegőbe.
csikócsapat fn Fiatal átlagéletkorú csapat.
csikók fn tsz. Ifjúsági csapat.
csizmaszár fn **1.** Rossz rúgási technika **2.** *~ral találja el* Sípcsonttal rúg.
csontgyenge mn Könnyen sérülő (játékos).
csőcselék fn Huligán.
csőr fn Lábujjhegy.
csuka fn *gyak* Cipő.
csukafejes fn A labda fejjel továbbítása előrevetődve.
csusza fn Fejjel továbbított labda irányváltoztatás nélkül.
csúszik-mászik ige Teljes erőbedobással küzd.

csúsztat ts ige Fejjel továbbítja a labdát úgy, hogy annak irányát nem változtatja.

D

derbi fn **1.** *gyak* Mérkőzés **2.** *ritk* Bajnokság [*< ang. derby 'futam'*].
diri fn Főnök.
dirigens fn **1.** Vezérszurkoló **2.** Edző.
doki fn Orvos.
drapi fn Drapéria.
dressz fn ang. Mez.
dribli fn Csel [*< ang. dribble 'cselezés'*].
drukker fn Szurkoló.
dugó fn Gól.
durrant tn ige Rúg.

E, É

ega fn Döntetlen.
egál fn Döntetlen [*< ném. egal 'döntetlen'*].
egyed fn Kapus.
egykapuzik tn ige Beszorítja az ellenfelet a kapu elé.
egyruddas fn Egy rúdra akasztott zászló.
együttes fn Csapat.
elad ts ige Ellenfélhez továbbítja a labdát.
eldöntetlen fn **1.** Döntetlen **2.** *nulla-nullás ~t játszottak.*
elereszt ts ige Kapura rúg.

elfektet ts ige Kicszelez.
elfiguráz ts ige Rosszul cselez.
elkaszál ts ige Szabálytalankodik.
elküld ts ige Kicszelez.
ellen fn Ellenfél.
ellenlábás fn Rivális (csapat).
ellébecol ts ige Nem veszi komolyan a mérkőzést.
elinkesked tn ige Nem veszi komolyan a mérkőzést.
elmeszelés fn Eltiltás.
elnyomás fn Labdaszerzés.
elpassz fn Rossz továbbítása a labdának.
elszállt mn Nagyképű (játékos).
eltöri ts ige Rosszul rúgja a labdát.
elvézés fn Kiesés.
emberfogó fn Csatár őrzésével megbízott hátvéd.
emeletesállat fn Lovasrendőr.
erőd fn Stadion.
esernyő fn **1.** Cseltípus **2.** ~t ad.
ezerfejű fn Közönség.
ék fn Csatár.
éles mn Rangadó, fontos (mérkőzés).
éltetni in. Szurkolni, buzdítani.

F

fa fn **1.** Kapufa **2.** Gól.
fagyista mn Ferencvárosi.
fakabát fn *gyak* **1.** Hatóság, rendőrség **2.** rendőr.
fakó fn Tartalékcsapat.

fal fn Jó felépítésű védő.
falábú fn Rossz játékos.
falt fn Szabálytalanság [*< ang. fault* 'hiba'].
faltol tn ige *gyak* Szabálytalankodik [*< ang. fault* 'hiba'].
falusi mn Vidéki.
fan fn Szurkoló [*< ang. fan* 'rajongó'].
favágó fn **1.** Durva játékos **2.** Ügyetlen, tehetségtelen játékos.
favorit fn Jó játékos.
fedezet fn Középpályás.
fegyelmi fn Eltiltás.
fejel tn ige Fejjel labdát továbbít.
fejes fn **1.** Fejjel továbbított labda **2.** Csapat tulajdonosa.
felfutó fn Támadó szellemű szélsőhátvéd.
felhőfejes fn Labda fejjel továbbítása magasra ugorva.
felső fn **1.** *gyak* Az oldalkapufa és a keresztléc találkozásánál lévő sarok **2.** Mez.
felsőléc fn Keresztléc.
felvág ts ige Szabálytalankodik.
felvonás fn Félidő.
fetregés fn Sérülés színlelése.
féltáv fn Félidő.
ficak **1.** fn *gyak* A két kapufa találkozásánál lévő sarok **2.** fn ~ot rúg, kilőtte a ~ot.
ficka fn *ritk* A két kapufa találkozásánál lévő sarok.

figura fn **1.** Koreográfia **2.** Taktika.
finyó fn *ritk* A két kapufa találkozásánál lévő sarok.
firkás fn Jól cselező játékos.
filing fn *gyak* **1.** Érzés, élettérzés **2.** Hangulat [*< ang. feeling 'érzés'*].
fog ts ige Támadót őriz.
forgat tn ige **1.** Cselez **2.** *meg~ja a védőt.*
fődrucker fn Vezérszurkoló.
főgóré fn Csapat tulajdonosa.
főnök fn **1.** Csapat tulajdonosa **2.** Csapatkapitány **3.** Edző.
frenki mn Nagyképű .
footballkurva fn *durva* Rivális csapathoz szerződő játékos.
futó fn Szélső (játékos).
fúj tn ige Vezet a mérkőzést (a játékvezető).
füst fn Pirotechnikai eszközök összefoglaló neve.
füstöl tn ige Pirotechnikai eszközt használ.
fütty fn Sípszó.
fütyülő fn Síp.

G, GY

galeri fn Banda, társaság
gatya fn *gyak* Rövidnadrág.
gárda fn Csapat.
golyó fn Labda.
gólerős mn Sok gólt szerző (játékos).

gólfelölős fn **1.** Csatár **2.** Legtöbb gólt szerző játékos.
gólgáros fn Sok gólt szerző csatár.
gólkirály fn *gyak* Legtöbb gólt szerző játékos.
gólvadász fn Csatár.
gólvágó fn Csatár.
gólszák fn Legtöbb gólt szerző játékos.
góré fn **1.** Csapat tulajdonosa **2.** Csapatkapitány.
gömb fn Labda.
guba fn Napraforgómag.
gyep fn Pálya.
gyertya fn *gyak* **1.** Labda függőleges rúgása a magasba **2.** *~t rúg.*
gyilkos mn Durva játékos.
gyújtós fn Pirotechnikai eszköz.
gyúró fn Masször.

H

hadszintér fn Stadion.
hajt tn ige Aktív a pályán, teljes erőbedobással küzd.
hajtani in. Szurkolni, buzdítani.
half fn *ritk* Félidő [*< ang. half 'fél'*].
hangadó fn Vezérszurkoló.
hangolás fn **1.** Bemelegítés a mérkőzés előtt **2.** Szurkolók felkészülése a mérkőzésre, rendszerint valamely szórakozóhelyen.
hangorkán fn Hangulat.
határozott mn *tréf* Durva (játékos).

hand fn Labda kézzel érintése.
harcképtelen mn Sérült játékos.
hazaad ige *gyak* Labdát a kapusához továbbít (a játékos).
hazatesz ts ige Labdát a kapusához továbbít (a játékos).
hálóőr fn Kapus.
hálózaggató mn Nagy gól.
háromhülye fn *durva* Játékvezetői hármás.
háromszögelés fn Két játékos összejátszása egy védő kicselezése érdekében.
hátsójáték fn Védekezés.
hentes fn Durva játékos.
hincsa fn Csoport, tábor, tömörülés.
hinta **1.** fn Csel **2.** ige *~ba ülteti* Kicselezi.
horda fn Csoport, tábor, tömörülés.
húl fn Huligán.
húz tn ige **1.** Kapu felé indul **2.** *rá~* Háttal rúg a kapura.
húzóember fn Vezéregyéniség.

I, Í

idegenlégiós fn Külföldi játékos.
ifi fn **1.** Ifjúsági csapat **2.** Ifjúsági játékos **3.** mn *~sta játékos* Fiala játékos.
iksz fn *gyak* Döntetlen.
induló fn Dal.
ízeltlábú fn Labdarúgó (játékos).

J

játékmester fn Szervező játékos.

játékrész fn Félidő.
játékszer fn Labda.
júdas fn Rivális csapathoz szerződő játékos.

K

kakaskodás fn **1.** Összetűzés (játékosok között) **2.** Botrány.
kamillázik tn ige Nem veszi komolyan a mérkőzést.
kanalaz ts ige A labdát levegőbe rúgja.
kapitány fn **1.** Edző **2.** Csapatkapitány.
karmester fn Szervező játékos.
kápó fn Főnök [*< ol. capo 'főnök'*].
kártya fn Sárgalap, pirosalap.
keménymag fn B-közép.
keni ts ige Jól játszik.
keret fn Büntetőterület.
ketrec fn **1.** Büntetőterület **2.** Kapu.
kever tn ige Cselez.
kezezés fn *gyak* Labda kézzel érintése.
kényszerítő fn Két játékos összejátszása ellenfelük kicselezése érdekében.
kékek fn **1.** Hatóság **2.** Rendőrök.
kétrudas fn Két rúdra rögzített zászló.
kézilabda fn Labda kézzel érintése.
kézimunka fn Kézzel elkövetett szabálytalanság.
kicsiben fn Kis területen.
kifli fn **1.** Görbe rúgás **2.** *~t reggelizett, ~t rúg.*

kifog ts ige *gyak* Labdát hárít, véd.
kihagyás fn Sérülés.
kihullás fn Kiesés.
kilencvenperc fn Mérkőzés.
kipottyán tn ige Kiesik.
kisárgázik tn ige Eltiltást kap a játékos.
kispad fn *gyak* **1.** Csapatpad **2.** *rövid a* ~ Kevés a cserejátékos.
kiszed ts ige **1.** Labdát hárít, véd **2.** *~i a sarokból.*
kiszór ts ige Játékost kiállít (a játékvezető).
kitol ts ige **1.** Labdát hárít, véd **2.** *~ja a léc alól.*
kitöm ts ige Nagy győzelmet arat.
kiüt **1.** ts ige Labdát hárít, véd **2.** fn *~és* Nagy vereség.
kizuhan tn ige Kiesik.
kísérlet fn Kapura rúgás.
klínsít fn Kapott gól nélküli mérkőzés (kapusoknál) [*< ang. clean sheet 'tisztalap'*].
kolosszeum fn Stadion.
kontra fn *gyak* Ellentámadás.
kontraattak fn Ellentámadás [*< ang. counter attack 'ellentámadás'*].
kontraktus fn Szerződés.
kopasz fn Skin-head.
koreó fn Koreográfia.
korner fn **1.** Sarok **2.** Szöglet [*< ang. corner 'sarok'*].

kölyök **1.** mn Serdülő csapat **2.** fn Serdülő játékos.
kötény fn *gyak* **1.** Az ellenfél lába között rúgott labda **2.** *~t ad* .
kötő fn Az ellenfél lába között rúgott labda.
kráud fn Tábor [*< ang. crowd 'tömeg'*].
kupa fn Kieséses rendszerű bajnokság.
küld tn ige **1.** Rúg **2.** *alsóba* ~ A kapu alsó sarkába rúgja a labdát **3.** *meg~i a labdát* Nagy erővel rúgja el (a labdát).
külsős fn Külföldi játékos.
küzdőtér fn Pálya.

L, LY

labdazsonglór fn Jól cselező játékos.
lap fn Sárgalap, piroslap.
laszti fn Labda.
lasztizás fn Bemelegítés.
lazázik tn ige Nem veszi komolyan a mérkőzést.
lead ts ige Labda csapattárhoz továbbít.
lecsúszott mn Rosszul eltalált (labda).
leégés fn Nagy vereség.
lefut ts ige Futás közben megelőz.
lehalás fn Sérülés.
lehoz ts ige *gyak* Játékost lecserél.
leikszel tn ige Döntetlent játszik.

lekezel ts ige **1.** A játékos a labdát birtokba veszi **2.** Lebecsül, nem vesz komolyan.

lekéret ts ige Játékost lecserél.

leküld ts ige Játékost kiállít (a játékvezető).

lelép tn ige Visszavonul.

lemos ts ige **1.** Nagy győzelmet arat **2.** *~sa a pályáról.*

lengető fn Játékvezetői asszisztens.

lenulláz ts ige Nem kap gólt.

lepke fn Kapushiba.

lepkevadász fn Kapus.

lepkézik tn ige Gyenge kapurarúgást nem hárít (a kapus).

lerohadás fn *durva* Sérülés.

lerúg ts ige Szabálytalankodik.

les fn *gyak* **1.** Leshelyzet **2.** *~en van.*

levesz ts ige **1.** Játékost lecserél **2.** A védő a támadójátékost nem hagyja érvényesülni **3.** *labdát* ~ A játékos a labdát birtokba veszi.

lezavar ts ige Játékost kiállít (a játékvezető).

léc fn Kapufa.

légiós fn Külföldi játékos.

lőtyögés fn **1.** Bemelegítés **2.** Nem teljes erőbedobással történő játék .

lövés fn Kapura rúgás.

lő ige *gyak* Rúg.

lufi fn Sikertelen rúgási kísérlet, melynél a játékos nem találja el a labdát.

luft fn **1.** Sikertelen rúgási kísérlet, melynél a játékos nem találja el a labdát **2.** *~ot rúg* [*< ném. luft 'levegő'*].

lyuk fn **1.** Üres terület **2.** *~ra futtat* Szabadon hagyottterületre továbbítja a labdát, ahová csapattársa érkezni fog **3.** *~at rúg* Nem találja el a labdát.

M

mag fn **1.** Napraforgómag **2.** Szurkolótábor.

makkos fn *tréf* Cipő.

makuka fn Napraforgómag.

maródi mn Sérült (játékos).

mebolondít ts ige Kicselez.

megesz ts ige Becsapják, kicselezik.

megetet ts ige Kicselez.

megfésül ts ige **1.** Érint **2.** *~i a kapufát.*

megfirkál ts ige Kicselez.

megforgat ts ige Kicselez.

megszív tn ige Kicselezik a játékost.

megültet ts ige Kicselez.

melegítés fn **1.** Felkészülés, bemelegítés a mérkőzés előtt **2.** Szurkolók felkészülése a mérkőzésre, rendszerint valamely szórakozóhelyen.

menőmanó fn Híres játékos.

ment tn ige Labdát hárít, véd.

mester fn **1.** Edző **2.** Főnök.

mesterhármas fn Három gól szerzése (játékos esetében).

mezei mn Vidéki .

mező fn Pálya.

mob fn Tábor [< ang. *mob* 'tömeg'].

molinó fn Drapéria [< ol. *molino* 'szövet'].

mozdulat fn Csel.

múbalhé fn Színlelés.

N, NY

nagyarc mn Nagyképű.

nagyhalál fn Színlelés.

napra fn Napraforgómag.

negyvenötperc fn Félidő.

nép fn Közönség.

név fn Híres játékos.

nóta fn Dal.

nullszög fn Éles szög.

nyom tn ige **1.** Beszorítja az ellenfelet a kapu elé **2.** *jól ~ja* Jól játszik.

nyomoronc fn Rossz játékos.

O, Ó

odaszögez ts ige *~i a kapuhoz* Beszorítja az ellenfelet (a kapu elé).

offszájd fn Leshelyzet [< ang. *off-side* 'les'].

oldalbíró fn Játékvezetői asszisztens.

ollózik tn ige Háttal kapura rúg.

ordító mn Nagy helyzet.

oroszlánbarlang fn Stadion.

oxi **1.** fn Sarok (testrész) **2.** *~zik* ige Sarokkal kapura rúg.

óra fn Eredményjelző.

Ö

örömmámor fn Gólöröm.

összecsapás fn Mérkőzés.

összetartás fn Edzőtábor.

P

pad fn Csapatpad.

papák tsz. fn Nyugdíjas szurkolók.

papír fn Szerződés.

paraszt mn **1.** Durva, műveletlen **2.** Vidéki.

parasztbelső fn **1.** Lábujjhegy **2.** *~vel rúg.*

pari fn **1.** Döntetlen **2.** Játékvezetői asszisztens.

partbíró fn Játékvezetői asszisztens.

partdobás fn Bedobás.

partjelző fn Játékvezetői asszisztens.

partvonal fn Oldalvonal.

passz fn *gyak* Labda csapattárshoz továbbítása [< ang. *pass* 'átadás'].

passzol ige [< ang. *pass* 'átad, továbbad']

pauza fn Félidő, szünet [< lat. *pauza* 'szünet'].

penge **1.** fn Jól cselező játékos **2.** mn *~n játszik.*

petkó fn Petárda.

pihenő fn **1.** Eltiltás **2.** Félidő, szünet.

pihentet ts ige Taktikai okokból játékost lecserél.

pihi fn Szünet.

pipa 1. fn A két kapufa találkozásánál lévő sarok **2.** fn *a ~ba rúgja (a labdát).*

piros fn Piroslap.

pirók fn tsz. Pirotechnikai eszközök.

plebsz fn Tömörülés [*< lat. plebs 'köznép'*].

pokróc fn Durva játékos.

pontosztokodás fn Döntetlen.

pontrúgás fn Szabadrúgás.

pontvadászat fn Bajnokság.

portás fn Kapus.

portya fn Utazás.

posztok tsz. fn Rendőrség, hatóság.

potya fn Kapushiba.

pókháló 1. ts ige *ki~za a sarkot*
Olyan gólt szerez, melynél a labda közvetlenül a kapufa mellett jut a hálóba.

pöccint tn ige Lábujjhegyel rúg.

pöci fn Rövid továbbítása a labdának.

pörög tn ige Aktívan részt vesz a játékban.

pötty fn **1.** Gól **2.** Labda.

pöttyös fn Labda.

presszingel tn ige Beszorítja az ellenfelet a kapuja elé [*< ang. pressing 'nyomás'*].

R

rajzol tn ige **1.** Pontosan továbbítja a labdát **2.** *oda~ja a labdát a fejére/lábára.*

ravatal fn Hordágy.

ráadás fn Hosszabítás.

rácsúr ts ige Kapura rúg.

rájátszik tn ige Színlel.

rákeni ts ige Kapura rúg.

rápróbál tn ige Messziről rúg kapura.

rátart tn ige A játékos a labda elrúgását akadályozza úgy, hogy talpát az ellenfél lendülő lába elé helyezi.

rátöröl ts ige Kapura rúg.

remi fn Döntetlen.

rendik tsz. fn Rendezők.

robinzonád fn Kapus merész rávetődése a labdára, J. Robison híres angol kapus nevéből.

rombol tn ige Labda megszerzésére irányuló mozdulatot hajt végre.

rongylábú mn Kiszámíthatatlanul cselező játékos.

rosszonérók tsz. fn Vörös-fekete színű csapatnak szurkolók [*< ol. rosso-nero 'vörös-fekete'*].

rosszabítás fn *tréf* Hosszabítás.

rudas fn Zászló.

ruha fn Nagy vereség.

S, SZ

sakk-matt fn Nagy helyzet.

sarkal tn ige Háttal, a sarkával rúg kapura a játékos.

sarkaz tn ige Sarokkal rúg.

sarok fn Szöglet.

Sándor Csikar-szög fn Éles szög.

sárga fn Sárgalap.

- semlegesít** ts ige A védő a támadót nem hagyja érvényesülni.
- sereg** fn Csapat.
- sipoló** fn *tréf* Síp.
- sisak** fn Fejkötés (sérüléskor).
- sípmester** fn Játékvezető.
- sípos** fn Játékvezető.
- skandallum** fn Botrány.
- söprögető** fn Középső védő.
- söridő** fn Szünet.
- spiccel** tn ige Lábujjhegygel rúg.
- spinyó** fn *tréf* Lábujjhegy.
- spíler** fn Jó játékos [*< ném. der Spieler 'játékos'*].
- spori** fn Játékvezető.
- sporttárs** fn Játékvezető.
- stoplis** fn Cipő.
- stratéga** fn Edző.
- stukkol** tn ige Fejjel továbbítja a labdát.
- sussz** fn Rúgás [*< ném. der Schuss 'lövés'*].
- sündisznóállás** fn Védekezőállás.
- súlc** fn *gyak* fn Az ellenfél lába között rúgott labda [*< ném. der Schultz 'kötény'*].
- szabad 1.** fn *gyak* Szabadrúgás **2.** mn Őrizet nélküli (játékos).
- szabi** fn Szabadrúgás.
- szegület** fn *tréf* Szöglet.
- szekurty** fn *tréf* (így ejtve) Hatóság, biztonságiak.
- szellő** fn Szélső (játékos).
- szentély** fn Stadion.
- szerelés** fn Labdaszerzés.
- szerv** fn Rendőr.
- szezion** fn **1.** Bajnokság **2.** *ősz/tavaszi*
~ A bajnokság őszi/tavaszi időszaka.
- szélső** fn Oldalvonal mellett játszó játékos.
- szikla** fn Jó felépítésű védő.
- szivat** ts ige Cselez.
- színészkedés** fn Színlelés.
- szkin** fn Skin-head, bőrfejű [*< ang. skin 'bőr'*].
- szoknya** fn Az ellenfél lába között rúgott labda.
- szopat 1.** ts ige *durva* Cselez **2.** fn
~*ógép* Jól cselező játékos.
- szorítani** in Szurkolni, buzdítani.
- szoty** fn *gyak* Napraforgómag.
- szögi** fn *gyak* Szögletrúgás.
- szöktet** ts ige A labdát olyan irányba rúgja, ahová játékosára érkezik.
- szpíker** fn **1.** Hangosbemondó **2.** Riporter [*< ang. speaker 'bemondó'*].
- szurker** fn Szurkoló.
- szúr** tn ige Rúg.
- szünet** fn Félidő.
- szütyő** fn *ritk* Az ellenfél lába között rúgott labda.
- szúkít** ts ige Kis területen játszik.
- szűrő** fn Védekező középpályás.

T

taccs fn **1.** *~ot dob* Bedobja a labdát a játéktérre **2.** Bedobás **3.** *~ra rúgja* Labdát az oldalvonalon kívülre rúgja [*< ang. touch 'érintés'*].

taccsdobás fn Bedobás.

találkozó fn Mérkőzés.

talpalás fn Szabálytalan mozdulat, melynél a játékos talpával akadályozza ellenfelét a labda elrúgásában.

tapi fn Motozás.

tarcsi fn **1.** Cserejátékos **2.** Tartalékcsapat **3.** Utánpótláscsapat, ifjúsági csapat.

tarkóigomlok fn *tréf* Skin-head.

tartalék fn **1.** Cserejátékos **2.** Tartalékcsapat.

tábla fn Eredményjelző.

tábor fn **1.** Edzőtábor **2.** Közönség.

támadó fn Csatár.

teker tn ige Ívesen rúg.

tesz ts ige **1.** Labdát továbbít, passzol **2.** *középre ~i.*

textil fn Drapéria.

tifo fn Szurkoló.

tifózó fn Szurkoló [*< ol. tifoso 'rajongó'*].

tiket fn Jegy, bérlet [*< ang. ticket 'jegy'*].

tisztáz ige Veszélyt elhárít (a védő).

tizenegy fn Csapat.

tizenegyes fn Büntetőrúgás.

tizenhatos fn **1.** Büntetőterület **2.** *~on belül esett el.*

tizes fn Jó játékos.

tizi fn *tréf* Büntetőrúgás.

tím fn Csapat [*< ang. team 'csapat'*].

tojás fn Olyan alakú labda, ami már játéokra alkalmatlan.

tol tn ige **1.** Játszik, *jól ~ja* Jól játszik **2.** *el~ja* Rosszul rúgja el a labdát.

tök fn Eldeformálódott labda.

tör tn ige Labda megszerzésére irányuló mozdulatot hajt végre.

tréner fn Edző [*< ang. trainer 'edző'*].

tréning fn **1.** Edzés **2.** Felkészülés a bajnokságra [*< ang. training 'edzés'*].

trükk fn Csel.

tulaj fn Csapat tulajdonosa.

turbán fn Fejkötés (sérüléskor).

turné fn Utazás.

túlóra fn Hosszabbítás.

túra fn Utazás.

tüzel tn ige Rúg.

tűz tn ige Rúg.

U, Ú

utizenhat fn Tizenhat év alatti, serdülő játékos vagy csapat (általában a 23-as számig használják korosztályos válogatott megnevezésére).

úttesti mn Újpesti.

Ü

üres fn **1.** Védőőrizet nélkül álló játékos **2.** *~en van* **3.** *~be tesz* Szabadon hagyott területre továbbítja a labdát, ahová csapattársa érkezni fog.

üveglábú mn Könnyen sérülő (játékos).

V

vagabund fn Szurkoló.

vakegér fn Játékvezető.

vas fn Kapufa.

verés fn Nagy vereség.

verő fn Dob.

vezér fn **1.** Csapatkapitány **2.** Edző.

viadal fn Mérkőzés.

villog tn ige Jól játszik.

vinkli fn *ritk* A két kapufa találkozásánál lévő sarok [*< ném. der Winkel 'sarok'*].

visszaáll tn ige Védekezik.

visszagurít ts ige Labdát a kapusához továbbít (a játékos).

vírga fn Csel.

vonal fn Oldalvonal.

vídiakemény mn Durva, kemény játékos.

Y

yard fn Hatóság, rendőrség [*< ang. yard 'rendőrség'*].

Z, ZS

zakó fn *gyak* Nagy vereség.

zászló fn Szögletzászló.

zászlósemler fn Játékvezetői asszisztens.

ziccer fn *gyak* Nagy helyzet [*< ném. sicher 'biztos'*].

zónázás fn *gyak* Területvédekezés.

zöld fn Pálya.

zöldek tsz. fn Ferencvárosi szurkolók.

zuhé fn Nagy vereség.

zsaruk tsz. fn **1.** Hatóság **2.** Rendőrök.

zsebkendőnyi (terület) mn **1.** Kis terület **2.** *~en játszik*.

zsernyák fn Rendőr.

zsuga fn Labda.

Befejezés

A futball – ahogy azt a bevezetőben is írtam – olyannyira populáris téma lett, hogy különböző, teljesen más tudományokra, szakterületekre is hatással van. A politikai-zsurnalisztikai szakzsargon is e sport közéleti jelentőségét mutatja. Elég, ha csak az olyan bevett szófordulatokra utalunk, mint hogy egy politikus ”labdába sem rúgott”, ”középpályást játszik”, ”lesre fut”, ”potyagólt kap”, ”kibekkelte” és így tovább.

Engem azonban nem elsősorban e sportág szeretete motivált témaválasztásomnál, sokkal inkább érdekelt az a szurkolói tábor, amely minden alkalommal lelkesen buzdítja csapatát, még akkor is, ha általánosan elfogadott vélemény Magyarországon, hogy a hazai futball minősége egyre romlik. Ez viszont nem feltétlenül jelenti azt, hogy azok az emberek, akik még mindig kijárnak a mérkőzésekre, megelégednek ezzel a színvonallal. Kíváncsi voltam, hogy ha ez így van, akkor miért látogatják még mindig az arénákat. Több ultracsoport honlapján olvasható és a velük való beszélgetéseimből is kiderült számomra, hogy a csoportba tartozást tartják a legfontosabbnak. Identitásukat különböző jelekkel és szimbólumokkal, a térhasználatukkal is, de elsősorban nyelvhasználatukkal jelzik. „A kultúra egyik legfontosabb eleme a specializált kommunikáció, amelynek egyik legfontosabb eleme a nyelv” (VOIGT VILMOS 1990: 20)

Dolgozatomban azokkal a nyelvi jelenségekkel foglalkoztam, amely ezeknek az ultracsoportoknak a nyelvhasználatát jellemzik. Ez leginkább az általuk gyakran használt szleng kifejezések kapcsán vizsgálható. Szlenghasználatuk egyik oka pedig – még ha nem is tudatos – az expresszív kifejezésmód, a nyelvi változatosság, az újszerűség, néha a humor, olykor pedig a meghökkentés. A szleng emellett a csoportidentitás egyik megnyilvánulási módja is.

Bibliográfia

- 2002. Sport és nyelv. In: Gyurgyík László és Kocsis Aranka szerk. *Társadalom–Tudomány*. Kalligram Könyvkiadó, Pozsony. 150–162.
- ANDERSSON, LARS-GUNNAR – TRUDGILL, PETER: A szleng. In: Fenyvesi Anna-Kis Tamás-Várnai Judit Szilvia szerk.: *Mi a szleng?* Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 247-260.
- ÁROS KÁROLY (1998): *Montevideótól Párizsig*. Trisedes Press Kiadó, Sepsiszentgyörgy.
- CSÁNYI VILMOS (1999): *Az emberi természet*. Vince Kiadó, Budapest.
- CSEPELI GYÖRGY (1997): *Szociálpszichológia*. Osiris Kiadó, Budapest.
- FREYER TAMÁS (2003): A labdarúgópályák lelátóin dúló erőszak lehetséges történeti és társadalmi okai. In: Földesiné dr. Szabó Gyöngyi, Gál Andrea szerk.: *Sport és társadalom*. Budapest. 162-173.
- FRIENDLY, MICHAEL L. – GLUCKSBERG, SAM: A szubkulturális szókinccsek leírásáról. In: *A Szlengkutatás 111 éve*. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen 219-237.
- *Futball-huliganizmus, avagy „Szurkolj, ne háborúzz!”* URL: [http://informatika.bkae.hu/root/web/db/Oktatas.nsf/0/77f51148f26e858fc1256690006447b7/\\$FILE/Jasz.doc](http://informatika.bkae.hu/root/web/db/Oktatas.nsf/0/77f51148f26e858fc1256690006447b7/$FILE/Jasz.doc)
- GIDDENS, ANTONY (1995): *Szociológia*, Osiris Kiadó, Budapest.
- HADAS MIKLÓS – KARÁDY VIKTOR: *Futball és társadalmi identitás* URL: <http://www.c3.hu/scripta/scripta0/replika/honlap/1718/hadas.htm>
- JELISZTRATOV, VLAGYIMIR (1998): *Szleng és kultúra*. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen.
- KIS TAMÁS (1997): *Szemponatok és adalékok a magyar szleng kutatásához*. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen.
- PÉTER MIHÁLY (1999): Húsz év múlva. In: Fenyvesi Anna-Kis Tamás-Várnai Judit Szilvia szerk.: *Mi a szleng?* Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 25-38.
- SCHÖPFLIN GYÖRGY (2004): *Az identitás dilemmái*. Attraktor Kiadó, Máriabesnyő – Gödöllő.
- STAUBER PÉTER: *Csak egy játék? Futball, huliganizmus és sok minden más* URL: <http://www.invisible.hu/regi/staufoci.htm>

- SZILÁGYI N. SÁNDOR (1999): A csoportjellegű szövegek. In: Fenyvesi Anna-Kis Tamás-Várnai Judit Szilvia szerk.: *Mi a szleng?* Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 9-12.
- VOIGT VILMOS (1987): *Modern Magyar Folkorisztikai Tanulmányok*. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen.
- VOIGT VILMOS (1990): *Szemiotikai Kultúra – A kultúra szemiotikája*. Debrecen.
- URL: <http://www.fradidrukker.hu>
- URL: <http://www.urb1991.uw.hu>